

Protocol Sociale Veiligheid

Basisschool 'De Ark'
Bunschoten

2016

Inhoudsopgave

Inleiding	pag. 3
Wat is de Kanjertraining?	pag. 4
Het volgen van de sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerlingen a.d.h.v. de Kanjertraining	pag.12
Hoe ouders om moeten gaan met pesten a.d.h.v. de kanjertraining	pag.13
Afspraken plein (leerkrachten)	pag.18
Afspraken plein, hal, gangen (leerlingen)	pag.19
Wat is pesten?	pag.20
Overzicht Protocol Sociale Veiligheid Basisschool De Ark	pag.23
Methodische verantwoording	pag.25
Bijlage 1: Onderzoekresultaten	pag.34
Bijlage 2: Veiligheid op school	pag.36
Bijlage 3: Kenmerken pestkop en gepeste	pag.38
Bijlage 4: Signalen die wijzen op pestgedrag	pag.40
Bijlage 5: Verschil plagen en pesten	pag.43
Bijlage 6: Hulpmiddelen bij gesprekken pester(s) en gepeste leerling(en)	pag.45
Bijlage 7: Brieven aan ouders	pag.50
Literatuur	pag.53

Inleiding

‘Ieder kind voelt zich veilig op deze school en kan zich daardoor ten volle ontwikkelen’

Een veilige omgeving is een eerste voorwaarde voor een kind om tot leren en ontwikkeling te komen. Wij willen op Basisschool De Ark onze leerlingen een veilig pedagogisch klimaat bieden waarin zij op een prettige en positieve wijze hun talenten kunnen ontwikkelen.

Dit Protocol Sociale Veiligheid is een document waarin is vastgelegd hoe wij pestgedrag op onze school willen voorkomen en aanpakken. Het protocol is vooral een handig hulpmiddel voor leerkrachten om snel verantwoorde stappen te nemen als pesten zich voordoet.

Dit protocol is geheel verweven met de methode van de Kanjertraining die in elke klas wordt gehanteerd. Naast dit protocol vindt u een verantwoording van de stappen en een aantal bijlagen met achtergrondinformatie.

We willen met dit protocol laten zien dat pesten op onze school serieus wordt genomen. We kunnen niet garanderen dat er op De Ark nooit gepest wordt, maar dit protocol is voor ons een hulpmiddel om op een verantwoorde wijze met pesten om te gaan zodat kinderen zich veilig en gelukkig voelen op onze school.

Dit protocol is in samenspraak met en in opdracht van het (management)team opgesteld; het is een geactualiseerde en op nieuwe inzichten gebaseerde versie van het ‘Pestprotocol’ dat in 2010 is opgesteld door leerlingen van de Christelijke Hogeschool Ede: Hanneke Broere, Esther van den Houten-de Ruiter, Liesbeth Koelewijn en Hanneke Molenaar.

Directie en team De Ark

Oktober 2016

Noot: overal waar gesproken wordt in de zij-vorm (meisje) kan ook de hij-vorm (jongen) gelezen worden en vice versa.

Wat is de Kanjertraining?

Doelgroep en doelen van de training

De Kanjertraining bevindt zich op het snijvlak van onderwijs en jeugdzorg. De training wordt zowel preventief (ter voorkoming van psychosociale problemen en internaliserende en externaliserende gedragsproblemen) als curatief (ter bevordering van de sociaal emotionele ontwikkeling) gegeven. De doelgroep voor de training loopt dan ook uiteen van sociaal competente kinderen (in het onderwijs) tot kinderen met psychosociale problemen (onderwijs en jeugdzorg) en kinderen met een gedragsstoornis (jeugdzorg). Kerndoelen van de training in het onderwijs zijn het verbeteren van de relatie tussen leerlingen onderling en tussen leerlingen en leraren en het creëren van een veilige sfeer op school, waardoor het emotioneel welbevinden van kinderen op school toeneemt. De school of de leerkracht stelt duidelijke grenzen aan gedrag, waardoor kinderen zich sociaal competer gedragen (meer Kanjergedrag laten zien).

Kerndoelen in de jeugdzorg zijn het verhogen van het emotioneel welbevinden van kinderen en het stimuleren van kanjergedrag. Kanjergedrag is authentiek, betrouwbaar en constructief gedrag, met respect voor jezelf en de ander. Onderliggend doel is dat kinderen positiever over zichzelf en anderen gaan denken. Ouders worden meegetraind zodat het 'systeem' rondom het kind ondersteuning kan bieden.

De training is ontwikkeld door dr. G. Weide en is tot stand gekomen door onderwijservaring en gesprekken met ouders, kinderen en leerkrachten. De methode is begonnen met het kernboek het Grote Kanjerboek. Vanuit dit kernboek zijn verschillende materialen ontwikkeld die ingezet kunnen worden in het Basisonderwijs, het Voortgezet onderwijs, de PABO's en bij Sportverenigingen. Deze methode is rechtstreeks vanuit de praktijk ontwikkeld.

Beschrijving van de Kanjertraining

De Kanjertraining wordt volgens een protocol uitgevoerd. Dit protocol is flexibel te gebruiken, zodat op specifieke gebeurtenissen adequaat kan worden ingegrepen. Er zijn aparte handleidingen, boeken en werkboeken voor de verschillende leeftijdsgroepen waarin de volgorde van activiteiten en de werkwijze staat beschreven. In ieder boek zijn tien lessen beschreven. De kernboeken (één voor 8 tot 12 jarigen en één voor 12 tot 15 jarigen) bevatten lessen met achtereenvolgens de thema's: Jezelf voorstellen, aardige dingen zeggen, gevoelens, ja en nee zeggen, belangstelling tonen, samenwerken en vertrouwen, vriendschap, kritiek geven, is het goed dat jij er bent?

Centraal uitgangspunt van de Kanjertraining

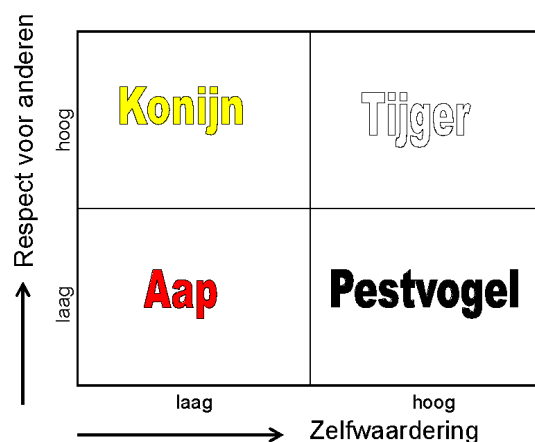
Sociaal gedrag van kinderen is volgens de Kanjertraining onder te verdelen in vier typen gedrag. Wanneer een kind op een bepaald moment een type gedrag laat zien, ligt daar volgens de Kanjertraining een gevoel over jezelf in combinatie met een gevoel over de ander aan ten grondslag. Wanneer iemand internaliserend gedrag laat zien (angstig, teruggetrokken, depressief), dan hangt dat samen met een gevoel van inferioriteit: een lage zelfwaardering in combinatie met een hoge waardering van anderen. De Kanjertraining noemt dit type gedrag konijngedrag.

Wanneer iemand externaliserend gedrag laat zien zoals pesten, de baas spelen en agressie tonen, dan hangt dat volgens de Kanjertraining samen met een gevoel van superioriteit: ik ben geweldig en jij bent niets. De Kanjertraining noemt dit type gedrag vlerk- of pestvogelgedrag.

Het derde type sociaal gedrag wordt gekenmerkt door uitlachen, respectloze storende grappen maken, onverschilligheid en druk aandachtvragend gedrag. Dit gedrag hangt volgens de Kanjertraining samen met een lage zelfwaardering en een lage waardering van anderen. Dit type gedrag wordt aapgedrag genoemd. Het pestvogeltype en het aaptype kunnen beiden externaliserend gedrag laten zien. Bij de pestvogel is dit echter vaker proactieve agressie (die doelgericht en weloverwogen is, meestal aangeleerd door rolmodellen of door bekrachtiging), bij de aap is dit voornamelijk reactieve agressie (als reactie op een ervaren bedreiging, met sterke lichamelijke arousal en impulsiviteit) (zie Dodge, Lochman, Harnich, Bates & Pettit, 1997).

Het vierde type gedrag wordt gekenmerkt door betrouwbaar, constructief en authentiek gedrag. Dit gedrag wordt Kanjergedrag genoemd. Er is door de nadruk op authentiek gedrag geen prototype van dit gedrag: dat is voor iedereen verschillend. Wel hoort bij dit type het delen van gevoelens, zeggen wat je vindt (maar niet altijd), assertief zijn en constructief kunnen reageren op stressvolle situaties zoals pesten, teleurstelling en afwijzing (weerbaarheid). Aan dit gedrag ligt, volgens de Kanjertraining, een hoge zelfwaardering en een positieve waardering van anderen ten grondslag. Zie figuur 1. De typen gedrag worden in de training aangeduid met diernamen en met kleuren petten: rode pet (aap), gele pet (konijn), zwarte pet (pestvogel) en witte pet (tijger/kanjer). Kinderen krijgen in de training geen stempel (jij bent een konijn). Kinderen leren de typen gedrag herkennen en soms wordt kinderen gevraagd welke pet ze nu ophebben. Er wordt duidelijk gemaakt dat je nooit een type bent maar dat je je op dat moment gedraagt als dat type en dat je dat ook kan veranderen. Kinderen oefenen veel met sociale vaardigheden om in verschillende situaties de witte pet op te kunnen zetten.

Figuur 1. Prototypen sociaal gedrag als een functie van zelfwaardering en respect voor anderen

Konijngedrag is internaliserend gedrag

Pestvogelgedrag is externaliserend gedrag met proactieve agressie

Aapgedrag is onverschillig, grappig gedrag met reactieve agressie

Tijger- of kanjergedrag is authentiek, betrouwbaar en constructief gedrag.

Inhoud van de training

Kinderen leren vier typen gedrag te herkennen en benoemen bij zichzelf en bij anderen. Het gewenste kanjergedrag wordt gekenmerkt door *authentiek, betrouwbaar en constructief gedrag*.

Met *authentiek* gedrag wordt in de training bedoeld: leef naar je verlangen, doe wat bij je past. Dit geldt voor mensen maar ook voor organisaties. De Kanjertraining stimuleert dat scholen doen wat ze horen te doen: lesgeven. Een school moet zich niet gedragen als gevangenis, kinderopvang of psychologisch instituut. Om authentiek gedrag te stimuleren, worden kinderen bewust gemaakt van hun verlangen, gevoelens en gedachten. Daarnaast leren ze vaardigheden om uitdrukking te geven aan authenticiteit zoals het delen van je gevoelens en zeggen wat je vindt.

De Kanjertraining stimuleert dat kinderen *te vertrouwen* zijn. Om in een groep samen te werken, en om plezierig samen te leven is vertrouwen nodig. De eerste afspraak verwijst hiernaar: we zijn te vertrouwen. Wanneer een kind op school aangeeft niet te vertrouwen te willen zijn, worden ouders uitgenodigd op school. Om vertrouwen in anderen te vergroten, worden veel fysieke oefeningen gedaan waarbij kinderen en ouders moeten samenwerken.

De training leert kinderen probleemoplossende vaardigheden (ook wel copingsstrategieën) om *constructief* en respectvol te reageren in verschillende situaties. Kinderen oefenen met neutrale sociale situaties (bijv. jezelf voorstellen) en met stressvolle sociale situaties zoals pesten, afwijzing en teleurstelling. Hierbij leren ze niet alleen hoe te reageren op deze situaties, maar ze leren ook hoe ze zelf invloed kunnen hebben op het voorkomen van deze situaties. De training stelt dat er in conflictsituaties geen sprake is van een dader en een slachtoffer, maar van twee partijen met ieder zijn eigen aandeel in het conflict.

Kinderen leren te geloven in hun persoonlijke effectiviteit. Ze leren dat zij zelf controle hebben over hun gedrag. Gedrag (een pet opzetten) kun je kiezen. Kinderen leren zo verantwoordelijkheid te nemen voor hun gedrag. De afspraak 'niemand doet zielig' (hulpeloos) verwijst hiernaar. De Kanjertraining heeft als uitgangspunt dat de meeste mensen "wel ergens" een probleem hebben. De belangrijkste vraag voor de Kanjertraining is niet hoe jij in de problemen bent gekomen, maar hoe je uit de problemen denkt te komen.

Methodieken van de Kanjertraining

De Kanjertraining maakt gebruik van de volgende methodieken:

- De training werkt contextueel: ouders en leerkrachten (bij de schooltraining) worden intensief bij de training betrokken. Op de praktijk volgen ouders parallel met hun kind een aparte oudertraining. Op school worden ouders betrokken door het volgen van een ouderavond en de mogelijkheid deel te nemen aan twee lessen.
- De training maakt gebruik van sociaal leren. Trainers, leerkrachten, ouders en leeftijdsgenoten worden als *model* ingezet om voorbeeldgedrag te laten zien.
- Daarnaast wordt veel gebruik gemaakt van operant conditioneren: kinderen worden beloond voor gewenst gedrag en genegeerd of bestraft voor ongewenst gedrag.

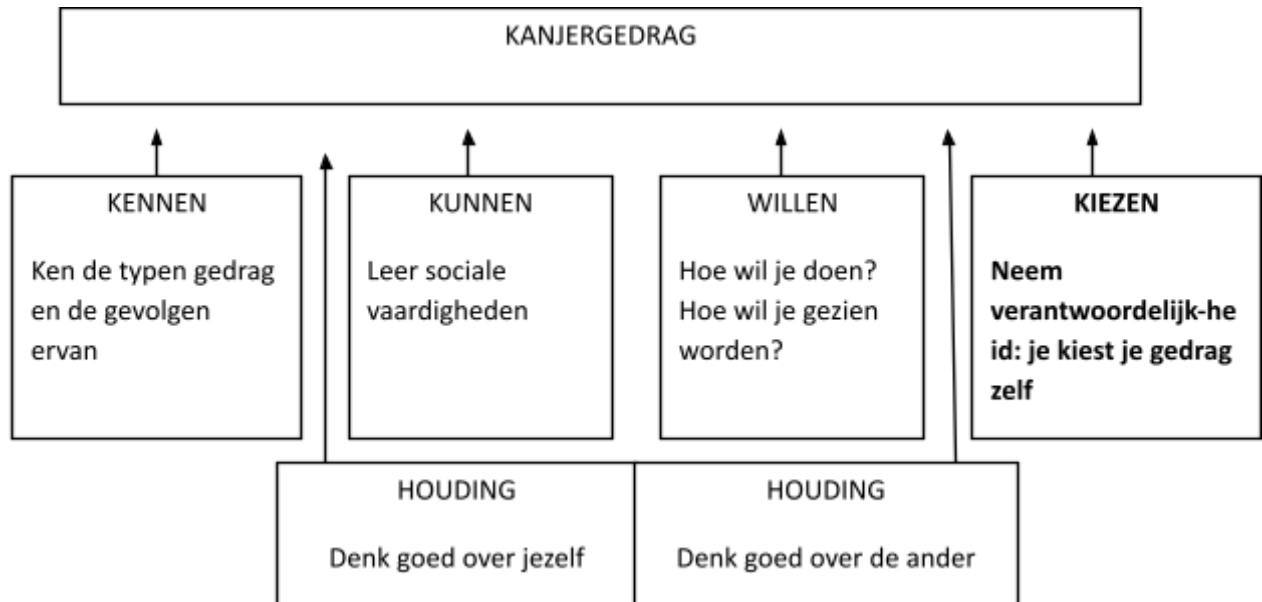
Deze beloning wordt niet alleen door de trainer gegeven, ook kinderen spreken zich uit over het gedrag van andere kinderen in de vorm van een compliment of opbouwende kritiek. Deze sociale beloning of sociale druk van leeftijdgenoten blijkt in de praktijk grote invloed te hebben.

- Kinderen leren probleemoplossingsstrategieën voor sociale situaties. Ze leren zowel de effectieve strategieën als de niet-effectieve strategieën. Ze leren ervaren wat de gevolgen en dus de effecten van de strategieën zijn.
- De training creëert door de typen gedrag een nieuwe eenvoudige taal waardoor kinderen gemakkelijk zijn aan te spreken op hun gedrag en conflictsituaties snel zijn op te lossen.
- De training maakt gebruik van afspraken, waardoor duidelijke grenzen aan gedrag worden gesteld: we vertrouwen elkaar; we helpen elkaar; niemand speelt de baas; niemand lacht uit en niemand doet zielig. Op school wordt een duidelijk beleid gevoerd ten aanzien van grensoverschrijdend gedrag. Ouders worden aangesproken op hun verantwoordelijkheid om grenzen te stellen.

De Kanjertraining bevat naast bovengenoemde kernmethodieken de volgende activiteiten: lijfelijke oefeningen zoals massage, filosofie, gesprekstechnieken, het Kanjer volg- en adviessysteem voor gedrag op internet (een leerlingvolgsysteem; zie www.kanjertraining.nl), mediation (bemiddeling in conflicten), conflictbeheersing, zeer concrete adviezen voor de directie van scholen, waaronder een actief ouderbeleid.

Kortweg is de theorie die de Kanjertraining heeft als volgt: om kanjergedrag te stimuleren, is het bevorderlijk als het kind goed over zichzelf en de ander denkt (houding/attitude), de juiste vaardigheden heeft om het gedrag te kunnen vertonen (het kunnen), een kanjerverlangen heeft (de wil), weet wat de gevolgen zijn van verschillende oplossingsstrategieën en zo kan bepalen welke strategieën effectief zijn (het kennen), en ten slotte moet het kind leren dat het zelf verantwoordelijkheid moet nemen voor zijn gedrag: je bent niet zielig, geen slachtoffer, jij bepaalt zelf hoe je reageert (kiezen). Dit is schematisch weergegeven in figuur 2.

Figuur 2. Factoren in het kind die bijdrage aan Kanjergedrag. Deze factoren worden in de Kanjertraining geleerd. Het element KIEZEN is nieuw voor een training op het gebied van sociale competenties.

Algemene informatie Kanjertraining

Op dit moment is een groot deel van de (basis)scholen betrokken bij de Kanjertraining. Het kennisniveau op een kanjerschool wisselt. Op de ene school beperkt de kennis over de Kanjeraanpak zich tot een enkele interne begeleider/zorgcoördinator, op de andere school is het hele team geschoold inclusief de directie. Deze laatste situatie heeft de voorkeur. De school kan dan met behulp van de Kanjertraining invulling geven aan de eisen die de wet Burgerschap en Sociale Integratie stelt aan het onderwijs. Met de Kanjertraining wordt, als het hele team is opgeleid, sociale rust geborgd en kunnen leerlingen zich concentreren op het leren. Daar zijn scholen uiteindelijk voor opgericht.

Vanuit het hele land is professionele interesse voor het concept van de Kanjertraining, de lesinhoud, de doelstelling, en wijze waarop de trainingen worden gegeven.

(N.B. het Kanjerconcept strekt zich uit over jeugdzorg, onderwijs, en sport. Het is de eerste training die hier een algemeen aanvaarde aanpak voor heeft ontwikkeld.)

De Kanjertraining is door het NJi goedgekeurd als anti-pestprogramma.

De Kanjertrainingen hebben een grote preventieve en curatieve kracht. En zijn ondertussen aangepast en ook geschikt voor kinderen met de diagnose ADHD, die gebruik maken van medicatie en kinderen met een stoornis "in het autistisch spectrum."

Tenslotte: hoewel tal van leerkrachten zijn opgeleid, is het voor sommige kinderen aan te bevelen deel te nemen aan een Kanjertraining buiten het onderwijs. Ouders kiezen voor die

mogelijkheid als hun kind buiten de groep valt, te druk is, te brutaal, te lief, of te (vervelend) grappig.

Voor wie is de kanjertraining bestemd?

De training bestemd voor kinderen en pubers van 5 tot en met 16 jaar, die durven te erkennen dat ze zich anders voelen of anders doen dan andere kinderen of durven te erkennen dat ze er niet bij horen. Anders zijn of er niet bij horen kan verschillende redenen hebben:

- uw kind kan verlegen zijn of juist agressief,
- uw kind slaat sociaal "vaak de plank mis",
- uw kind is erg onverschillig en neemt vaak niets serieus.
- uw kinderen overschat of onderschat zichzelf,
- uw kind gaat over grenzen van anderen heen,
- uw kind wordt gepest of pest juist andere kinderen.

In Nederland hebben al duizenden kinderen met bovenstaande problemen een kanjertraining gevolgd. Het effect van de Kanjertraining is gemeten, en de resultaten van de kanjertraining zijn aantoonbaar goed. Zie verder informatie op de website www.kanjertraining.nl.

Kinderen kunnen worden aangemeld vanwege gedragsproblemen, problemen in de sociaal- emotionele ontwikkeling of in het gezin van het aangemelde kind kunnen opvoedingsproblemen aanwezig zijn.

Opmerkelijk is dat de Kanjertraining een groot effect heeft; ruim 80% van de kinderen die de training gevolgd hebben, heeft er baat bij!

Voor wie is de kanjertraining niet bestemd:

- Kinderen met de diagnose ADHD, die geen gebruik maken van medicatie
- Kinderen waarvan de ouders ambivalent tegen over de training staan
- Kinderen die door hun ouders zeer speciaal worden gevonden, en waarvan de ouders niet openstaan voor duidelijke en eenvoudige adviezen
- Kinderen met het syndroom van Asperger

Natuurlijk zijn er bij bovenstaande problematieken gradaties in ernst, sommige van deze kinderen bijvoorbeeld hebben wel baat bij de training als ze de training 2 keer volgen.

De training

Het doel van de training is dat kinderen leren om zich "normaal" en sociaal te gedragen in een groep, waaronder het gezin en de klas. De Kanjertraining is er voor ouders/ opvoeders en kinderen samen. Dit betekent dat ze samen aan de training meedoen. Zowel kinderen als ook hun ouders/ opvoeders, dienen dus gemotiveerd te zijn! De bijeenkomsten zijn verschillend van opzet, er zijn bijeenkomsten waarin ouders en kinderen samen het programma volgen, en op sommige bijeenkomsten wordt de groep gesplitst en krijgen de ouders begeleiding van een orthopedagoog of psycholoog. Tijdens 2 bijeenkomsten is de leerkracht van het aangemelde kind welkom. Tijdens de bijeenkomsten oefenen de ouders en de kinderen vaak samen met elkaar.

Met de Kanjertraining bereikt u de volgende doelen:

- De leerkracht wordt gerespecteerd.

- Pestproblemen worden hanteerbaar/lossen zich op.
- Leerlingen durven zichzelf te zijn.
- Leerlingen voelen zich veilig.
- Leerlingen voelen zich bij elkaar betrokken.
- Leerlingen kunnen hun gevoelens onder woorden brengen.
- Leerlingen krijgen meer zelfvertrouwen.

Wat gebeurt er tijdens de Kanjertraining?

In de Kanjertraining worden verschillende oefeningen gedaan: er zijn fysieke oefeningen die gericht zijn op het krijgen van vertrouwen in anderen, kinderen en ouders beantwoorden vragen en er wordt gebruik gemaakt van rollenspelen om kinderen te leren zich in te voelen in anderen. Ook oefenen opvoeders en kinderen samen. Dankzij de typering in dieren en bijbehorende kleuren zijn de rollen ook voor kinderen duidelijk. Blauw is de pestvogel, rood is het aapje dat overal om lacht, geel is het bange konijntje. De witte tijger is de kanjer. Aan het einde van de training krijgt elk kind een Kanjerdiploma.

Hoe kan ik mijn kind en mezelf aanmelden?

Stap 1. De ouders of opvoeders bellen naar: 036-5489405 (instituut voor de kanjertraining/Almere) of melden zich aan via [e-mail](mailto:info@kanjertraining.nl): info@kanjertraining.nl

Stap 2: de ouders of opvoeders krijgen gedragsvragenlijsten toegestuurd voor zichzelf en voor school.

Stap 3: De lijsten worden ingevuld en teruggestuurd.

Stap 4: er volgt een intakegesprek op basis van de verstrekte gegevens(de vragenlijsten)

Bij dit alles geldt natuurlijk de Nederlandse privacy - wetgeving! Dat betekent dat de verstrekte gegevens alleen voor de Kanjertraining gebruikt worden en alleen op verzoek van en met toestemming van de ouders aan derden kan worden gegeven. De informatie die de school verstrekt wordt niet tegen school gebruikt. Zijn de ouders gescheiden, dan wordt de informatie die is verstrekt door de ouders en de school op geen enkele wijze betrokken tegen een van de ouders in een scheidingsconflict.

Wat kost de training?

De training vindt 10 keer plaats, om de 14 dagen. Voor de actuele kosten kunt u contact opnemen met het Kanjerinstituut (zie hierboven).

Op dit moment wordt de Ouder- en Kindtraining van de Kanjertraining door een aantal zorgverzekeraars vanuit het aanvullende pakket geheel of gedeeltelijk vergoed. Omdat de werking van de Kanjertraining nu evidence based is, is de verwachting dat andere zorgverzekeraars binnenkort zullen volgen.

Effecten Kanjertraining

L. Vlieg (Instituut voor Kanjertrainingen) en B. Orobio de Castro (Ontwikkelingspsychologie, Universiteit Utrecht) schrijven het volgende over de effecten van de kanjertraining:

‘(...) Doel van de training is het stimuleren van prosociaal gedrag en emotioneel welbevinden en het verminderen van depressie en gedragsproblemen. In het

onderwijs is een extra doel het scheppen van een veilige sfeer in de klas waardoor kinderen de mogelijkheid hebben om te leren. De training heeft niet als doel kinderen “braaf” te krijgen. Doel is dat kinderen meer aan leren toekomen, dat zij meer betrokken op elkaar zijn, verantwoordelijkheid nemen, zichzelf kunnen zijn en veiliger en plezieriger kunnen samenleven. Op school wordt de training gegeven door daartoe opgeleide leerkrachten, die aan kwaliteitscriteria dienen te blijven voldoen om gecertificeerd te blijven. Uniek in Nederland is de inzet van psychologen in probleemklassen. Deze psychologen geven de training in gemiddeld 15 contacturen onder schooltijd. Op school worden ouders intensief bij de training betrokken en op psychologische praktijken worden ze meegetraind met de kinderen.

In het schooljaar 2007/ 2008 is in samenwerking met Universiteit Utrecht een onderzoek uitgevoerd naar de effecten van de Kanjertraining op de basisschool. Hierin werd onderzocht of de Kanjertraining bijdraagt aan het verminderen van depressie en agressie en het bevorderen van welbevinden en zelfwaardering bij kinderen uit groep 5 tot en met groep 8. Tweeëntwintig klassen deden mee aan het onderzoek: elf klassen werden getraind en elf klassen op dezelfde scholen werden niet getraind en fungeerden als controleklassen. Alle kinderen vulden dezelfde vragenlijsten in.

De resultaten laten zien dat kinderen die de Kanjertraining kregen gemiddeld meer zelfwaardering en welbevinden ontwikkelden dan de controlekinderen. Daarnaast namen agressie en de depressieve gedachten meer af dan in de controlegroep. Teven bleek dat de effecten het grootst waren voor de kinderen die vóór de training het laagst scoorden, en de training dus het hardst nodig hadden. De Kanjertraining lijkt een effectieve interventie voor het verbeteren van de sfeer in de klas, zelfwaardering en welbevinden en het verminderen van agressie en depressie.(...)

Het volgen van de sociaal-emotionele ontwikkeling van de leerlingen a.d.h.v. de Kanjertraining

Binnen het team is een Kanjerwerkgroep werkzaam die geïnspireerd en geleid wordt door de Kanjercoördinator: Adrienne Riedstra. Zij zal dit schooljaar de opleiding tot Kanjercoördinator volgen.

De Kanjerwerkgroep komt regelmatig bij elkaar voor overleg.

Zij zorgt er o.a. voor dat:

- De gemaakte afspraken rond de Kanjertraining geborgd worden
- Ouders op de hoogte gehouden worden van de ontwikkelingen op het gebied van de Kanjertraining
- Actuele en relevante informatie op de website over de Kanjertraining geplaatst wordt

Iedere leerkracht volgt de sociaal-emotionele ontwikkeling middels het invullen van het KanVas sociogram en het maken van een Groepsplan Gedrag. Beiden zal twee keer per schooljaar plaatsvinden.

Het Groepsplan Gedrag wordt twee keer per jaar ingevuld: in oktober en in juni. Het plan dat in juni geschreven wordt dient tevens als overdrachtsdocument voor de volgende leerkracht. Het plan wordt ingevuld op basis van de theorie uit het boek 'Groepsplan Gedrag' van Kees van Overveld. Het format is handelingsgericht.

De gedragsspecialist binnen de school, Agnes Vedder, is tevens de vertrouwenspersoon voor de leerlingen. Kinderen kunnen haar aanspreken wanneer ze hulp of ondersteuning willen of ze kunnen een briefje doen in de speciaal daarvoor bestemde brievenbus. Deze brievenbus bevindt zich naast de deur van de RT-ruimte en is te herkennen aan de tekst 'Post voor de vertrouwenspersoon'.

Binnen de Schoolvereniging zijn verschillende Professionele Leer Gemeenschappen werkzaam, waaronder de PLG Gedrag. Zij vergadert vier keer per jaar onder leiding van de coördinator (Agnes Vedder). Het speerpunt van de PLG is het bewaken en borgen van de veiligheid van alle betrokkenen binnen de school. Ook is zij betrokken bij het ontwikkelen van beleid op dit gebied.

Wanneer een leerkracht ondersteuning zoekt in het begeleiden van een leerling op het gebied van gedrag kan hij/zij bij de PLG aankloppen om raad, advies en ondersteuning.

Adviezen voor ouders hoe om te gaan met pesten a.d.h.v. de kanjertraining.

1. STEUN UW KIND

Geef informatie, vertel dat:

- pesten op scholen veel voorkomt
- het niet zou mogen gebeuren
- het kind er niet zelf voor verantwoordelijk is
- het heel erg is, maar dat het is te stoppen
- er veel oplossingen zijn
- pesten veel doet met de slachtoffers
- sommige kinderen pesten en anderen niet
- de leraar het vaak niet ziet en dus niet weet
- de rest van de klas soms niks doet

2. LAAT UW KIND BOEKEN OVER PESTEN LEZEN

Een overzichtslijst van boeken die betrekking hebben op pesten zijn te verkrijgen bij de openbare bibliotheek. Bij kleine kinderen kunt u ze voorlezen. Een goed leesboek voor oudere kinderen (eind basis- en begin voortgezet onderwijs) is Tirannen. Als het kind het boek heeft gelezen, dan is er voldoende gespreksstof. U kunt de in het boek aangedragen oplossingen bespreken, of bekijken welke andere oplossingen voor het eigen probleem te bedenken zijn. U kunt met uw kind ook naar televisieprogramma's kijken over pesten

3. BELOON UW KIND.

Kinderen die lang de rol van zondebok hebben vervuld, zijn uiterst onzekere kinderen. Zij hebben een laag beeld van zichzelf. Dat zij zo zijn geworden is eenvoudig te verklaren. Pester(s) hebben een lage dunk van hun slachtoffers, en behandelen hen als oud vuil. Zondebokken gaan zich naar dat beeld gedragen. Help uw kind zelfrespect terug te krijgen. - Geef zakgeld en laat uw kind zelf bepalen waar het een gedeelte van het bedrag aan wil besteden. Bedenk dat sommige pester(s) geld afpersen in ruil voor veiligheid. Enige vorm van controle zult u daarom moeten uitoefenen. - Geef inspraak bij het kopen van kleding. Uw kind kan dan zelf de consequenties van de eigen keuzen aanvaarden.

4. FAMILIERAAD

Doel: leren voor jezelf op te komen binnen het gezin. Hoe: ieder gezinslid is gerechtigd een familieraad bijeen te roepen over ongeacht welk onderwerp: Het onderwerp wordt voorgelegd en ieder gezinslid mag zijn zegje doen. Als dit heeft plaatsgevonden, dan wordt gezocht naar een vergelijkbaar voorbeeld. Het is dan wel van belang dat ouders hun kinderen "successen" laten behalen en niet bepalen wat wel en niet is geoorloofd. Op deze manier leer je kinderen voor zichzelf op te komen en aan elkaar te vertellen wat hen dwarszit of grieft, of waardoor zij zich gekwetst voelen.

Onderwerpen voor de familieraad

- Iedereen laat zijn spullen slingeren
- Een persoon is de hele dag bezig de rommel van anderen op te ruimen
- Het gebruik van de televisie in huis.
- Er is te veel ruzie in huis
- Andere omgangsnormen
- Uitgaan
- Vakantiebestemming
- Familiebezoek

Tip: Laat uw kind nadenken over de vraag welke momenten van de dag voor uzelf leuk zijn geweest. Denk op uw beurt na over de vraag welk moment voor uw kind fijn waren.

5. STIMULEER UW KIND AAN EEN SPORT TE DOEN.

Leuk, maar.. helaas is ons kind zojuist van een teamsport afgegaan vanwege dat gepest. Of: mijn kind is motorisch niet handig. Goed aan een balspel deelnemen, kan mijn kind niet. Maar toch...: Kijk naar mogelijkheden die uw kind heeft om in een spel met anderen uit te blinken. Dit is goed voor het zelfbeeld of zelfrespect van uw kind. Vooral voor kinderen in de leeftijd van 10 tot 15 jaar is sport zeer belangrijk. Daarna worden andere interesses belangrijk. Judo is een sport die zowel voor zondebokken als pester(s) goed is. Het heeft echter pas een positief effect als het wordt gegeven door een leraar die zicht heeft op de behoefte van een zondebok. Is uw kind motorisch minder vaardig, dan kunt u de leraar lichamelijke opvoeding inschakelen. Sommige van hen geven motorische remedial teaching. Anderen besteden extra aandacht aan motorisch zwakke leerlingen. Als tenslotte duidelijk is dat uw kind sportmotorische vaardigheden mist, kan worden overwogen hem niet te kwellen en voor de ogen van anderen af te laten gaan. Uw kind doet niet meer mee aan gymnastiek. Uw kind zou tijdens de gymlessen kunnen scheidsrechters, of tests afnemen bij de klasgenoten op het gebied van motoriek. (Coopertest bijvoorbeeld of: ik tel hoeveel keer je goed kunt touwtje springen)

6. HOUD DE COMMUNICATIE OPEN

Kinderen die zondebok zijn, zijn vaak gesloten. Daar zijn verschillende redenen voor:

- de pester(s) dreigen hard te zullen optreden als uw kind er met iemand over praat.
- uw kind durft uit een laatste restje eigenwaarde niet te erkennen dat het wordt gepest. (In de ogen van anderen ben ik niets waard.)
- uw kind is bang dat het ook door u op de huid wordt gezeten. (Maar jij doet ook zo stom. Waarom doe je dan niks terug? Stel je niet zo aan, iedereen wordt wel eens gepest, enz.)
- uw kind is bang dat u teleurgesteld bent in hem/haar. (Mijn kind kan zich sociaal niet redden, en is daarom een mislukking.)
- uw kind is bang dat u onzorgvuldige stappen gaat ondernemen.
- uw kind wil u beschermen. (Schat in dat vader/moeder een verhaal over gepest worden, er niet bij kan hebben, om wat voor reden dan ook.)

Overleg met uw kind welke stappen u gaat ondernemen. Uw kind moet het daar mee eens zijn. Anders bereikt u dat uw kind zich onbegrepen voelt door, of zelfs slachtoffer voelt van uw dadendrang. Uw kind moet greep krijgen/houden op de eigen omstandigheden. En als u overleg wilt plegen met leerkrachten of andere belangrijke personen van uw kind, dan bespreekt u eerst met uw kind wat u van plan bent.

7. LAAT UW KIND DEELNEMEN AAN EEN KANJERTRAINING.

Vanuit het instituut voor Kanjertrainingen wordt/is deze training landelijk opgezet.

8. LAAT UW KIND OPSCHRIJVEN WAT HET HEEFT MEEGEMAAKT.

Op deze wijze kan het kind gevoelens en situaties onder woorden brengen en van zich afschrijven bij het schrijven kunnen heftige gevoelens vrijkomen. Gevoelens die het kind niet goed kan hanteren. Het is daarom zaak dat u als ouder uw kind bijstaat. U helpt uw kind gevoelens te uiten en u troost uw kind.

9.ACCEPTEER DE SITUATIE NIET.

Doe eerst een poging met de ouders van de "pester" te praten. Doe dat niet in verwijtende zin en zeker niet op het moment dat je woedend bent of geraakt. Want dan komen er rap onredelijkheden naar boven. Denk dus goed na. Emoties hebben snel de overhand. Overleg met anderen wat je kunt doen om in positieve zin het pesten op te lossen. Dus geen overleg met het doel de pester weg te pesten, want dat is geen structurele oplossing. Zoek hierin medestanders, zorg dat je op deze manier een sterke positie inneemt. Het kan zinvol zijn dat je voor de aanpak van het pestprobleem moet gaan "netwerken" in de buurt, op school of bij ouders van een club. Een sociaal probleem kun je in je uppie niet oplossen.

10. BESPREEK MET UW KIND DE VOLGENDE OPLOSSINGEN

Lach erom, of laat getreiter langs je heen gaan. Onthoudt dat pestkoppen uit zijn op macht, er plezier in scheppen jou te treiteren, en absoluut niet nadenken over hun gedrag. Humor en stilte kan ervoor zorgen dat ze in hun eigen sop gaar koken. Je moet het wel vol kunnen houden, want in het begin zullen ze je zeker uitproberen. Maar uiteindelijk is de kans groot dat ze je met rust laten. Bespreek de kreet: Zoek het uit! Het moet overtuigend worden gezegd, en je moet direct wegllopen. Oefen het in de spiegel. Als de groep je treitert, kijk dan de zwakste in de ogen en zeg: Dit is niet leuk en loop dan weg. Blijf in de buurt van andere kinderen. Pestkoppen hebben het voorzien op kinderen die alleen staan. Pestkoppen zijn meestal laf en treiteren in groepsverband.

Voor alle ouders is het van belang dat de school ernst maakt met de aanpak van het pesten.

Ouders van gepeste kinderen moeten weten dat:

- zij niet als zeurpieten worden beschouwd als zij aan de bel trekken
- hun klacht geen negatieve gevolgen heeft voor hun kind
- er in de klas met iets op het gebied van pesten met hun kind gebeurt, zowel in preventieve als in de curatieve (m.b.t. aanpak) sfeer

Een school heeft beleid in praktisch en theoretisch opzicht. De ouder wordt daarover actief geïnformeerd:

- in de schoolkrant,
- in een brochure over de school
- in werving en selectie van personeel wordt expliciet nagegaan of de nieuwe collega enig zicht heeft op problematiek dat met pesten heeft te maken.
- het team zet alle zeilen bij (bijscholing, studiedagen) om het pestprobleem gezamenlijk aan te pakken.
- gepeste kinderen verlaten de school niet in de hoop op een andere school beter terecht te komen en ook de pester(s) zijn niet genoodzaakt de biezen te pakken.
- er is een plan van aanpak is. Dit plan van aanpak maakt deel uit van het schoolontwikkelingsplan.

Ouders die deel uitmaken van de Medezeggenschapsraad (MR) zien het pestprobleem als belangrijk aandachtspunt. Zij denken daar in termen van preventie over na.

Overwegingen van een leerkracht:

- Nemen mijn collega's het pesten werkelijk serieus?
- Is de schoolleiding als het erop aankomt niet terughoudend?
- Gebrek aan tijd
- Hoge werkdruk
- Overdrijf ik niet/neem ik wel goed waar.
- Moet ik hier nu met de ouders over spreken? Wat haal ik dan allemaal aan?

Belemmeringen bij een leerkracht:

- niet iedere leerkracht staat open voor problemen waar kinderen mee kunnen zitten.
- weinig kennis van zaken
- geen verwerkt eigen pestverleden
- onder ogen zien dat pesten een realiteit is, zet een ervaren leerkracht voor moeilijk te verteren gedachten.

Remmende gedachten bij een leerkracht:

- Als er werkelijk zoveel wordt gepest, dan zou mij dat toch zijn opgevallen in al die jaren dat ik les geef? (Ik ben competent, dus bestaat pesten niet in mijn klas, wel in die van anderen die slecht les geven.)
- Voor mijn ogen maakten kinderen een slechte schooljeugd door en daar had ik iets aan kunnen doen? (Ik kon er niets aan doen, want het was gewoon een vreemd kind: Ikzelf ben competent.)
- Misschien ben ik zelf wel een pestkop (En dat ben ik niet, hooguit plaag ik wel eens, en daar moet een leerling toch tegen kunnen vind ik. Zo teer zijn die kinderzieltjes nu ook weer niet hoor!)

Dat zijn geen leuke gedachten. Naar een andere school? Nee, want:

- het is een nederlaag
- het probleem wordt verplaatst

Ja, want:

- er zijn klassen waarin niet wordt gepest
- het pesten kan zo erg zijn, dat er geen andere keus meer is

Twijfel want:

- mijn kind is zo onzeker geworden, dat zelfs in een nieuwe en goede situatie hij/zij opnieuw een gemakkelijk doelwit kan worden.

Feit is dat voor de klas waaruit een zondebok verdwijnt er een zorgelijke tijd aanbreekt. De kans bestaat dat er moet worden gezocht naar een nieuwe zondebok. Voor de pester(s) is immers hun object van agressie verdwenen. Wanneer de leerkracht de schuld van het pesten alleen bij het betrokken kind legt, loopt hij een groot risico dat hij na verloop van tijd weer wordt geconfronteerd met de ouders van de nieuwe zondebok. Wanneer een kind uit de klas verdwijnt vanwege het pesten, moet dat voor de leerkracht een sein zijn om de sfeer in de klas zo te verbeteren dat het pesten niet meer voorkomt. Als u iets wilt doen, dan is het verstandig niet op eigen houtje aan het werk te gaan. U hebt anderen nodig om een pestprobleem uit de wereld te helpen. Bedenk dat u actief moet nadenken over positieve oplossingen. De pester terugpesten (te onderscheiden van zelfverdediging) is een begrijpelijke emotionele reactie, maar zal structureel niets oplossen. Breng het onder de aandacht van verschillende mensen op school:

- het bestuur
- de directeur
- de medezeggenschapsraad
- de Intern Begeleider
- de Leer- en Gedragsspecialist, als die op school aanwezig is
- de klassenleraar
- vertrouwenspersoon/maatschappelijk werker, als die op school aanwezig is.
- andere ouders die met hetzelfde probleem worstelen.

Kortom: maak het tot een gemeenschappelijk probleem. Schakel een externe instantie in wanneer niets lijkt te helpen.

- De kanjertrainer (www.kanjertraining.nl)
- Het wijkteam
- Schoolarts
- Schoolmaatschappelijk werkende
- Inspectie
- Vertrouwensinspectie/ Vertrouwensarts

Afspraken plein

- ✓ De pleinwachten zorgen ervoor dat ze meteen om kwart over tien buiten zijn
- ✓ De pleinwachten zijn tijdens de pauze herkenbaar d.m.v. het dragen van een reflecterend hesje
- ✓ Het plein wordt denkbeeldig in drieën gedeeld, iedere pleinwacht neemt een eigen gedeelte voor zijn rekening
- ✓ De pleinwachten sturen de groepen aan het eind van de pauze naar binnen. Dit is prettig voor zowel de kinderen als voor de leerkracht.
- ✓ Er wordt geen koffie of thee meegenomen naar het plein, ook niet op het kleuterplein!
- ✓ Op het kleuterplein moeten altijd minimaal twee leerkrachten aanwezig zijn
- ✓ Bij het naar buiten gaan van de kleuters om buiten te spelen gaat er altijd minstens één leerkracht meteen mee
- ✓ Leerkrachten zorgen dat ze met het belsignaal direct naar de bar bij het keukentje gaan, zodat ze de kinderen daar op kunnen vangen
- ✓ De pleinwachten kunnen bij het naar binnen gaan eventueel even naar het toilet
- ✓ We passen allemaal de Kanjertraining consequent toe
- ✓ We communiceren naar elkaar als er incidenten plaatsvinden op het plein. Dit doen we via een agenda waarin conflicten of storend gedrag worden genoteerd
- ✓ Er zijn duidelijke regels voor het spelen op het schoolplein, iedereen is hiervan op de hoogte en iedereen hanteert die consequent
- ✓ Er moeten consequenties zitten aan het overtreden van de regels. Deze maatregelen worden uitgevoerd door de leerkracht en niet door de pleinwacht. De leerkracht kent zijn groep het beste. Bij herhaaldelijk pestgedrag of ander niet toelatend gedrag, wordt door de leerkracht de directie ingeschakeld.
- ✓ Naar ouders zal gecommuniceerd worden dat kinderen pas vanaf een kwartier voor schooltijd op het plein aanwezig mogen zijn
- ✓ Het team drinkt tijdens de pauze koffie in de hal, zodat er bij calamiteiten meerdere handen aanwezig zijn om te helpen

Afspraken plein - hal - gangen

- Tijdens de pauze zijn er drie pleinwachters, je kunt ze herkennen aan hun gele, reflecterende hesje
- Als je iets wilt vragen of vertellen loop je naar een pleinwachter toe
- Als je hulp nodig hebt loop je naar een pleinwachter toe of je vraagt een ander kind dat voor je te doen
- Er wordt niet in het fietsenrek gespeeld

- Iedere groep heeft een eigen dag waarop ze mogen voetballen
- We gebruiken het speelgoed waarvoor het bedoeld is
- Met een bal buiten het voetbalveld doen we alleen spelletjes met onze handen

- Aan het eind van de pauze stuurt een pleinwachter jouw rij naar binnen
- Ook op het plein, in de hal en in de gangen gelden de Kanjerregels:
 - Wij vertrouwen elkaar
 - Wij helpen elkaar
 - Niemand speelt de baas
 - Niemand lacht uit

– Niemand doet zielig

- ☐ In de gang of de hal werk je rustig, je praat zachtjes, je ruimt alles op als je weer naar de klas gaat en schuift je stoel aan. Precies zoals staat aangegeven op je gangpas dus ☺

Wat is pesten?

Definities over pesten

Er bestaan verschillende definities over pesten:

‘Pesten is een stelselmatige vorm van agressie waarbij één of meer personen proberen een andere persoon fysiek, verbaal of psychologisch schade toe te brengen. Bij pesten is de macht ongelijk verdeeld. Relatief nieuwe manieren van pesten zijn het digitaal en mobiel pesten. Kinderen of jongeren gebruiken dan het internet (bijvoorbeeld pesten via het chatten) of pesten elkaar door vervelende berichten via de mobiele telefoon te sturen.’

Groepen bij pesten

Bij pesten kun je grofweg 3 groepen scheiden:

- De pester(s)/ de pestkop: Dit zijn vaak leerlingen die hun boosheid en woede af moeten reageren en niets anders weten te bedenken dan pesten.
- De zondebok(ken), het slachtoffer(s): Dit zijn kinderen die gepest worden.
- De meelopers: Dit zijn kinderen die niets durven te zeggen omdat ze bang zijn zelf het slachtoffer te worden. Deze zogenaamde partij is niet neutraal, want zij kiezen ervoor niets te doen om het pesten te stoppen. Je zou ze zelfs ook pester(s) kunnen noemen! Meelopers vormen het publiek voor de pester, waaraan hij zijn succes afmeet. Er zijn echter ook kinderen die pesten afkeuren, maar zich er niet mee bemoeien.

Verskillende vormen van pesten

Pesten kent verschillende vormen.

Een directe vorm van pesten is een openlijke, zichtbare aanval op een ander:

- Verbaal: voortdurend plagen, kleineren, uitschelden, uitlachen, roddelen.
- Lichamelijk: knijpen, laten struikelen, duwen, vechten
- Gebaren: dreigende gezichtsuitdrukkingen of gebaren.
- Afpersing: eisen dat geld, de middagboterham of schoolwerk wordt afgegeven.
- Geniepigheden: tas afpakken en dingen laten verdwijnen.
- Telefonisch of mailen: pesterijen via de telefoon of internet (e-mail, chatten).

Bij indirect pesten wordt iemand bijvoorbeeld op een niet zichtbare en onduidelijke manier buitengesloten door een groep. De ergste vorm van pesten is wanneer een aantal kinderen besluit om één kind te intimideren.

Een relationele manier van pesten houdt in dat relaties en vriendschappen worden gemanipuleerd om iemand emotioneel te kwetsen. Dat kan zowel direct als indirect gebeuren.

Digitaal pesten

Een ander onderscheid is dat tussen pesten in het dagelijks leven en pesten via nieuwe communicatiemiddelen. Bij digitaal pesten of cyberpesten gebruiken kinderen of jongeren het internet of hun mobiele telefoon.

Bij cyberpesten is fysieke kracht minder belangrijk. Het pesten kan zelfs anoniem plaatsvinden. Doordat de pester niet direct ziet hoe het slachtoffer reageert, beseft hij bovendien minder goed hoe kwetsend zijn boodschappen zijn. Daardoor kan het pesten harder aankomen dan de bedoeling was.

Hoe wij op school omgaan met digitaal pesten is te vinden in het Protocol Sociale Media.

Waarom pesten kinderen?

Pesten komt het meeste voor in de hoogste groepen van de basisschool en in de laagste klassen van de middelbare school. Het is het begin van de puberteit, een periode waarin kinderen grote veranderingen ondergaan op lichamelijk, sociaal en emotioneel gebied. Er zijn kinderen die dan experimenteren met intimidatie en machtsuitoefening, meestal onder invloed van een groep. Andere kinderen zijn in deze periode juist extra kwetsbaar vanwege veranderingen in hun uiterlijk.

Sommige kinderen pesten omdat ze geen betere manier kennen om problemen op te lossen en agressie hun normale reactie is als zich conflicten voordoen. Misschien hebben ze gezien dat hun ouders ook op die manier reageren als er problemen zijn. De sfeer in een klas kan ook veel invloed hebben op hoe kinderen met elkaar omgaan.

Soms doen kinderen mee met het pesten om populair te worden of om bij een groep te horen. Er zijn kinderen die zo slecht in hun vel zitten dat ze andere kinderen pesten om zichzelf sterker te voelen of die een zondebok zoeken waar ze eigen frustraties op kunnen afreageren.

Sommige kinderen lopen meer kans om slachtoffer van pesten te worden dan andere. Vaak zijn ze gevoeliger, omzichtiger en rustiger dan andere kinderen. De kans bestaat dat hun reactie op het pesten onbedoeld de pestkop beloont, bijvoorbeeld doordat ze van streek raken, gaan huilen, toegeven of geen weerstand bieden en hun geld of boterhammen aan de pestkop afgeven. Hierdoor raken pestkoppen eraan gewend dat ze hun zin krijgen en blijven ze doorgaan met andere kinderen pesten.

Gevolgen van pesten

Pesten is niet alleen schadelijk voor slachtoffers, maar ook voor de pester zelf en voor niet-betrokken toeschouwers.

Gevolgen voor slachtoffers van pesten

Een eenmalige pestervaring is zelden erg traumatiserend, ook als die heel ernstig is. Vooral kinderen die herhaaldelijk en op verschillende manieren zijn gepest, hebben last van sociale en emotionele problemen. Uit verschillende onderzoeken blijkt dat gepest worden gevoelens van eenzaamheid en depressie vergroot en bestaande problemen verergert. Slachtoffers gaan zichzelf door het pesten minder leuk vinden, vertrouwen hun leeftijdsgenoten niet en zijn bang om naar school te gaan. Die gevoelens kunnen leiden tot verder isolement en diepere depressie en nog meer pestgedrag uitlokken. Kinderen die aan het begin van het schooljaar gepest worden, hebben een aanzienlijk grotere kans dat ze zes maanden later in datzelfde schooljaar ook gepest worden. Bovendien hebben ze vaker last van psychosomatische klachten, zoals hoofdpijn, slaapproblemen, buikpijn, bedplassen en vermoeidheid.

Gevolgen voor pester(s)

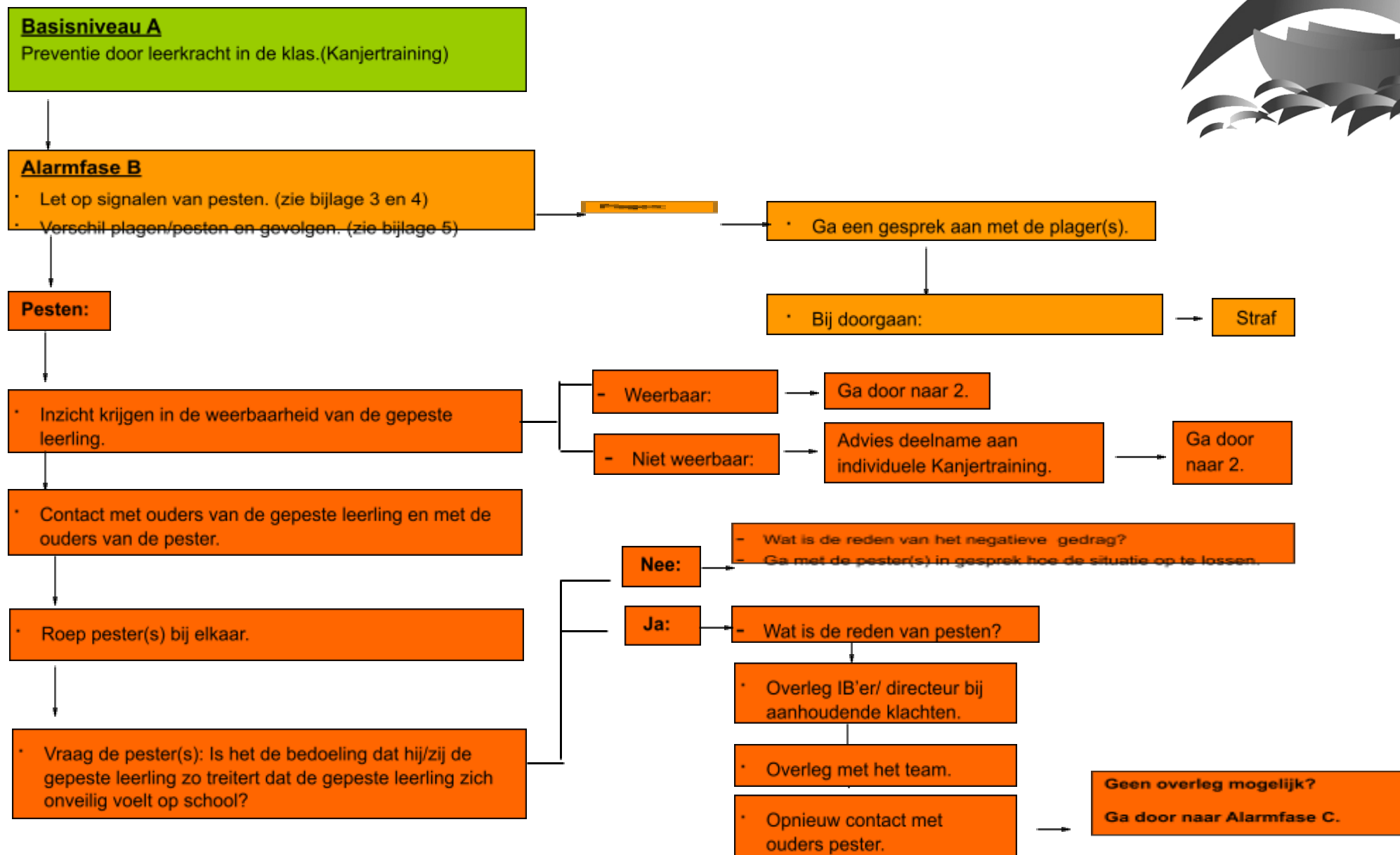
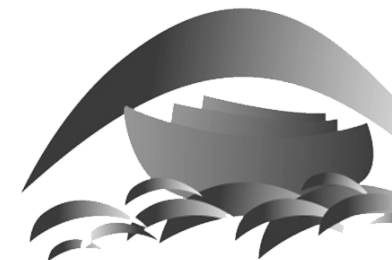
De gevolgen voor pester(s) zijn op korte termijn nog niet negatief. Zolang ze op school zitten, kunnen ze zich vaak goed staande houden. Hun schoolprestaties zijn beter dan die van gepeste kinderen en hun populariteit en zelfwaardering zijn ook groter. Op de lange termijn kunnen pester(s) echter wel sociale problemen krijgen. Een pestend kind leert dat het doelen kan bereiken zonder op een sociaal aangepaste manier met anderen te onderhandelen. Daardoor kan hij uiteindelijk onaangepaste gedragspatronen krijgen.

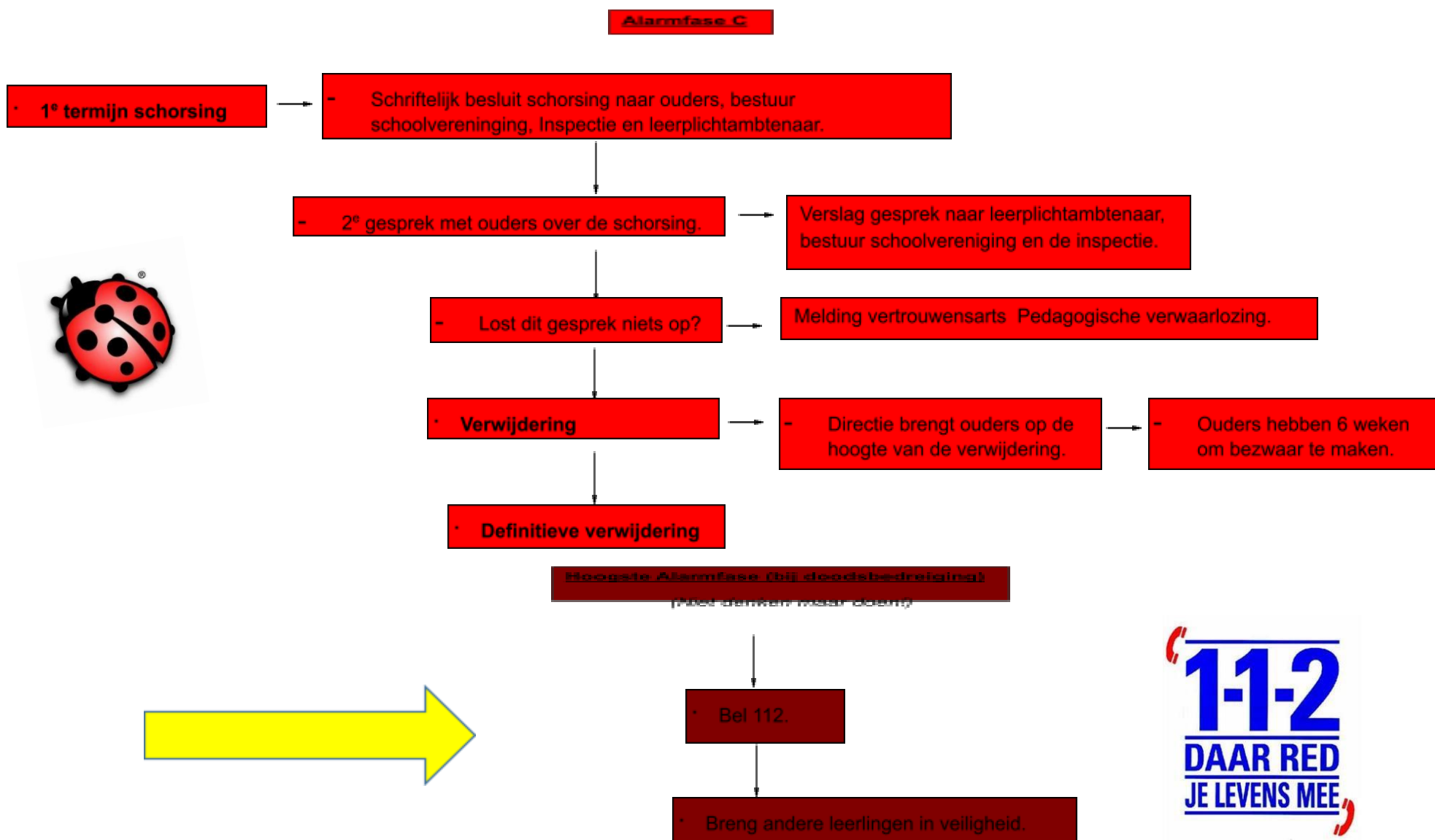
Kinderen en jongeren die op school anderen pesten, lopen een grotere kans op ernstige problemen in hun adolescentie. Ze komen vaker met justitie in aanraking, drinken meer alcohol en plegen vaker zelfmoord. Jongens die pestten zijn later vaker bij vechtpartijen betrokken. Meisjes die vroeger pestten hebben op latere leeftijd een grotere kans om betrokken te raken bij huiselijk geweld en om tienermoeder te worden. Kinderen van vroegere pestkoppen vertonen op hun beurt weer vaker problematisch gedrag.

Gevolgen voor klasgenoten

De hele klas kan last hebben van pesten. De verstoring en afleiding die het pesten veroorzaakt hinderen het leren. Op dagen waarop niet-betrokken kinderen iemand gepest zien worden, vinden ze school minder leuk. Kinderen die dagelijks geconfronteerd worden met pesten krijgen bovendien de boodschap dat toeschouwers niet ingrijpen, slachtoffers verdienen wat ze krijgen, macht belangrijker is dan rechtvaardigheid en dat volwassenen niet goed voor kinderen zorgen.

Protocol Sociale Veiligheid – Basisschool ‘De Ark’

Methodische verantwoording

Basisniveau A

Bij deze stap gaat het om het voorkomen van pesten in de klas. Preventie is de eerste stap in het pestprotocol. Het is niet verstandig om slechts te weten hoe je moet handelen als het pesten onder de leerlingen gesignaleerd wordt. Dit is namelijk dweilen met de kraan open. Het is nodig dat preventie en directe aanpak hand in hand gaan.

Pesten is een probleem wat niet gemakkelijk individueel wordt opgelost omdat er altijd meerdere partijen bij betrokken zijn (pester, gepeste, meelopers). De oorzaken liggen in de persoon zelf en in de omgeving. Ook al maak je het kind meer weerbaar, als de omgeving niet aangesproken wordt is de kans groot dat het pesten zal blijven bestaan. Om pesten daadwerkelijk terug te dringen moet er rigoureus te werk worden gegaan: de hele groep moet worden aangepakt. In de school moet de moraal gelden dat wij elkaar niet pesten. Het is vooral belangrijk dat kinderen inzicht krijgen in hun gedrag en de gevolgen hiervan. Preventie is een manier om potentiële (groepen) cliënten van het maatschappelijk werk weg te houden. Preventie bij pesten is nodig om dit probleem niet alleen op korte termijn, maar juist op langere termijn te voorkomen.

De Kanjertraining die in alle groepen van basisschool 'De Ark' wordt gebruikt is een geschikt preventiemiddel tegen pesten. Dit is uit wetenschappelijk onderzoek gebleken. Het is belangrijk dat ook alle klassen hier intensief mee bezig zijn zodat het gedachtegoed van de Kanjertraining bij de kinderen wordt 'ingeprent'. Door middel van de Kanjertraining leren kinderen vier typen sociaal gedrag te herkennen en benoemen bij zichzelf en bij anderen. Dit gebeurt op een speelse manier, namelijk door middel van dieren en gekleurde petten. De 4 prototype (het konijn, de aap, de pestvogel en de tijger) zijn een functie van zelfwaardering en respect voor anderen. Het gewenste kanjergedrag wordt gekenmerkt door authentiek, betrouwbaar en constructief gedrag. Dit zijn kenmerken die niet te rijmen zijn met pestgedrag. Kinderen leren: 'Ik ben een kanjer, iedereen is een kanjer' en 'Je bent niet zielig, geen slachtoffer, jij bepaalt zelf hoe je reageert.'

De Kanjertraining werkt vanuit de visie dat kinderen vanuit een positieve eigenheid het verlangen hebben om goed te doen. Dit komt tot uiting in de volgende doelen:

- De leerkracht wordt gerespecteerd
- Pestproblemen worden hanteerbaar/lossen zich op
- Leerlingen durven zichzelf te zijn
- Leerlingen voelen zich veilig
- Leerlingen voelen zich bij elkaar betrokken
- Leerlingen kunnen hun gevoelens onder woorden brengen
- Leerlingen krijgen meer zelfvertrouwen

De Kanjertraining past mooi bij de methode van het Oplossingsgericht werken omdat in het contact met kinderen wordt gewerkt aan het vergroten van zelfstandigheid, ruimte gegeven wordt aan talenten, gekeken wordt naar het gewenste gedrag en verantwoordelijkheid nemen. In plaats van te focussen op de problemen wordt gekeken naar de oplossingen. Doelen worden positief en werkbaar geformuleerd, wat de effectiviteit stimuleert. Kinderen leren welke oplossingsstrategieën effectief

zijn. Negeren van pestgedrag en stimuleren van goed gedrag zal bijdragen tot een veilige sfeer in de klas.

De leerkrachten zijn verplicht de veiligheid in de klas te waarborgen. Aangezien een leerkracht een groep (inclusief pester(s) en gepeste kinderen) elke dag in de klas heeft kan hij/zij iets doen om pesten terug te dringen en de veiligheid van alle kinderen die aan hem/haar zijn toevertrouwd te waarborgen.

Alarmfase B

1. Let op signalen van pesten. (Zie bijlage 3 en 4)

In deze fase moet de leerkracht in de klas letten op signalen die mogelijk wijzen op pestgedrag. Signaleren is een van de belangrijkste taken in de Zorg en Welzijn en in het onderwijs. Het is belangrijk om pas actie te ondernemen als je zeker bent van je zaak. Er moet daadkrachtig worden gehandeld, maar ook correct. Het is een grove fout om een gepest kind dagelijks in een onveilige klas te laten zitten. De stappen die je als leerkracht hebt gezet moet je kunnen verantwoorden naar collega's, directie, hulpverlening of inspectie. Het is daarom belangrijk om zorgvuldig te handelen.

Signaleren kan door op bepaalde momenten van de dag het gedrag van kinderen onderling te observeren. Het is belangrijk om te weten hoe er in de klas met elkaar omgegaan wordt, welke sociale typen (het konijn, de aap, de pestvogel en de tijger) bij de kinderen passen en welk kind zich wellicht extreem zoals zo'n type gedraagt. Bijlage 3 en 4 helpen om de kenmerken van een pester en gepeste te herkennen bij kinderen. Als er meer dan 3 van de genoemde kenmerken worden gesignaleerd ga je direct door naar de volgende stappen. Het is handig om dit eenvoudigweg een paar weken achter elkaar te turven.

Houd de directe of minder directe vormen van pesten in de gaten. Maar let op: als er gepest wordt gebeurt dit vaak in het geniepige, stil in een hoekje van het schoolplein of na de les. Heb je vermoeden van pesten let hier dan nauwkeurig op. Zorg ervoor dat je regelmatig pleinwacht hebt of met collega's afsprekt bepaalde leerlingen in de gaten te houden.

Er zitten altijd kinderen in de klas die meer vatbaar zijn om gepest te worden of die juist gaan pesten. Houd de kinderen die wat op de achtergrond aanwezig zijn extra in de gaten. Om inzicht te krijgen in de interactiepatronen van de klas kan het helpen om elk half jaar (of indien gewenst vaker of minder vaak) een vragenlijstje af te nemen onder de leerlingen. Op die manier krijg je een beeld wie van de kinderen behoren tot de populaire en wie tot de minst populaire. Ook krijg je betrouwbare informatie over welk kind weleens pest of gepest wordt.

Bij deze stap is het noodzakelijk om de kinderen de duidelijke afspraken en de duidelijke grenzen van het gedrag die daaraan gesteld worden van de Kanjertraining op het hart te drukken: vertrouwen elkaar; we helpen elkaar; niemand speelt de baas, niemand lacht uit en niemand doet zielig.

Leer de klas dat iedereen mee mag doen en dat we elkaar geen pijn doen. Als leerkracht moet u de leerlingen uit uw klas niet in de situatie brengen dat zij hulp bij u

moeten halen in geval van pesten. De leerkracht moet actief ingrijpen op eigen initiatief en niet op verzoek.

2. Onderscheid plagen/pesten en gevolgen. (zie bijlage 5)

Als leerkracht heeft u het beste zicht op wat er in uw klas gebeurt. Vaak is het lastig om het onderscheid te zien tussen plagen en pesten. Dit heeft te maken met uw eigen karakter en sekse. Een gegeven is dat mannen minder snel reageren op stoeien. Vrouwen daarin tegen reageren er sneller op, omdat zij het zien als vechten. Het verschil tussen plagen en pesten is groot. Leerlingen die elkaar plagen kunnen elkaar wel aan, een geplaagde leerling kan terug plagen. Tegen af en toe geplaagd worden moet een leerling kunnen. Bij pesten is het anders, pesten is altijd gemeen. De ene leerling is sterker dan het andere leerling, de één wint en de ander verliest. Bij de vorige stap heeft u gesignaleerd dat de bepaalde kinderen meer risico lopen om gepest te worden of om te pesten. Met de checklist uit bijlage 5 kunt u een onderscheid maken tussen plagen en pesten.

Bij plagen:

1. Ga een gesprek aan met de plager(s).

Plagen hoeft niet per definitie de leeromgeving van de geplaagde leerling onveilig te maken. Echter langdurig plagen kan overgaan in pesten. Het is goed om dit als leerkracht te voorkomen. Vandaar de keuze voor een gesprek met de plager(s). Zodat u als leerkracht, op een manier die aansluit bij de plager(s), de plager(s) bewust kunt maken van hun gedrag en de gevolgen die dit voor ander kan hebben. Om zo te voorkomen dat het plagen over gaat in pesten.

Er kan gekozen worden voor een individuele aanpak (alleen gesprek met dat kind) maar de gehele klas kan ook aangesproken worden. Noem geen namen, wees algemeen maar laat de boodschap goed overkomen. 'Ik heb gemerkt dat er in de klas weleens grappen worden gemaakt, dat is helemaal niet erg, maar.....' Leg het verschil uit tussen plagen en pesten.

De leerling die plaagt draagt eigenlijk eventjes de rode pet. Hij/zij maakt grappen die een beetje beledigend en beschamend zijn waardoor hij zichzelf en de ander eigenlijk naar beneden haalt. Het doel van het gesprek moet zijn om de leerling van pet te laten wisselen (van rood naar wit). Zo krijgt de leerling meer zelfvertrouwen. Hij/zij weet dat hij/zij zich niet anders hoeft voor te doen dan hij/zij in werkelijkheid is en dat het leerling weer betrouwbaar wordt voor de andere leerlingen.

Soms liggen grapjes op de grens van plagen en pesten. Als je merkt dat een bepaalde leerling vaak deze randgebieden betreedt is het slim om hem/haar hierin te sturen. Om op een speelse maar leerzame manier de plager bewust te laten nadenken over zijn gedrag kan het formulier in bijlage 6 'Hulpmiddelen bij gesprekken met pester(s) en gepeste leerling(en)' worden gebruikt. Aan de hand daarvan kan een gesprek worden aangegaan. In genoemde bijlage staan verder nog enkele tips en hulpmiddelen om een gesprek met de plager(s)/pester(s) aan te gaan.

2. Bij doorgaan □ straf.

Een gesprek met de plager(s) heeft niet geholpen. We gaan er van uit dat er na ruim 3 weken nog niets veranderd is in het plaaggedrag. De plager(s) zullen het dan op een andere manier moeten leren.

De noodmaatregel die dan gaat gelden is: straffen. Als leerkracht kent u de leerlingen het beste. U kunt dus als beste bepalen wat voor straf helpend is bij de plager(s). Wij willen een voorbeeld geven: laat de plager u de hele tijd volgen. Het volgende kunt u tegen de plager zeggen: 'Waar ik ben, daar ben jij ook. Ik ga de klas uit, jij volgt mij. Ik moet je steeds kunnen zien. Ik ga niet op jou letten, maar jij gaat op mij letten. Zie ik je niet, dan heb jij een probleem. Waarom heb jij dan een probleem? Omdat ik je niet zie. De opdracht is dus: Ik moet jou steeds zien, en jij doet daar je best voor. Ik let niet op jou, jij let op mij'

Bij pesten:

1. Inzicht krijgen in de weerbaarheid van de gepeste leerling.
 - Weerbaar? Ja, ga door naar 2.
 - Niet weerbaar? Advies voor deelname aan individuele Kanjertraining. Ga door naar 2.

We hebben gekozen om vanaf het begin te letten op de weerbaarheid van de gepeste leerling. Van pesten kunnen leerlingen een deuk op lopen in hun zelfvertrouwen, daarom is het goed om te investeren in de weerbaarheid. Zodat de schade aan het basisvertrouwen van de gepeste leerling beperkt blijft.

Pesten maakt per definitie wel de situatie van de gepeste leerling onveilig. Wanneer een situatie voor een leerling onveilig is hangt af van de weerbaarheid van de leerling. Een weerbare leerling is beter in staat pestgedrag te negeren. Of zoals de kanjertraining zegt: Jij doet stom ik draai me om. Wanneer een leerling zo kan reageren op pestgedrag zal het over het algemeen niet lang duren. Als leerkracht heeft u dan de taak om alert te blijven op het pest gedrag, en de gepeste leerling te complimenteren met de grote dosis zelfbeheersing die de leerling bezit.

Door observatie kunt u als leerkracht in kaart brengen hoe weerbaar de gepeste leerling is. Wanneer volgens u de weerbaarheid niet groot genoeg is zal het pesten doorgaan. Het is belangrijk om dan niet alleen met de pester(s) aan de slag te gaan, maar ook de weerbaarheid van het gepeste kind te verhogen. Bij het instituut voor de kanjertraining worden er cursussen voor de individuele leerling aangeboden.

Het is goed om met de gepeste leerling een gesprek aan te gaan, naast de al gedane observatie. Voor het gesprek kunt u bijlage: Hulpmiddelen bij gesprekken pester(s) en gepeste leerling(en) als uitgangspunt nemen.

2 Contact met ouders van de gepeste leerling.

Bij pesten is het belangrijk om ouders te betrekken. Ouders zijn over het algemeen erg betrokken bij hun kind en hebben vertrouwen in de basisschool. Wanneer er laat naar ouders wordt gecommuniceerd kan dit het vertrouwen schaden. Door de ouders vroeg te betrekken kunnen alle symptomen boven tafel komen. Hoe vertelt de leerling thuis bijvoorbeeld over school. Verder is het goed om ook met de ouders te bespreken hoe weerbaar u de leerling vindt en wat volgens u de mogelijkheden zijn om de weerbaarheid eventueel te vergroten. Hier is een suggestie voor het individueel volgen van de Kanjertraining gepast.

3. Roep pester(s) bij elkaar.

Nadat er naar de gepeste leerling is gekeken is het tijd om naar de pester te kijken. Als leerkracht is het goed om de leerling bewust te maken van het gedrag. Welke pet draagt het nu? Wanneer de pester(s) bij elkaar zijn gaan we door naar stap 4.

4. Vraag de pester(s): Is het de bedoeling dat hij/zij de gepeste leerling zo treitert dat de gepeste leerling zich onveilig voelt op school?

De kanjertraining gaat er vanuit dat leerlingen de ander niet dwars willen zitten. Leerlingen weten over het algemeen ook niet waarom ze negatief gedrag vertonen. Daarom is het erg belangrijk om de vraag te stellen of het de bedoeling is dat de gepeste leerling zich onveilig voelt op school.

Voordat de leerkracht met de pester(s) in gesprek gaat kan hij/zij er ook voor kiezen de pester(s) een formulier mee te geven. (Zie bijlage: Hulpmiddelen bij gesprekken pester(s) en gepeste leerling(en).) Dit geldt natuurlijk voor de hogere klassen van de basisschool, waar de leerlingen goed kunnen schrijven. Schrijven is soms makkelijker dan direct praten. Op deze manier help je de pester(s) bovendien eerst zelf na te denken over wat er is gebeurd en wat zijn gedrag voor gevolgen heeft. Het gaat erom dat de pester(s) inziet dat pesten niet mag en dat hij het niet nog eens doet. Door de vragen 'welke pet had ik op?' en 'wat zou ik willen?' kan de leerkracht checken of het kind zich bewust is van zijn gedrag en zijn wensen. Ook blijkt hier of het voorval meer lijkt op plagen of pesten. Benadruk vooral dat het kind de mogelijkheid heeft om te kiezen te stoppen met pesten. Stimuleer de pester(s) zijn excuses aan te bieden richting de gepeste leerling. Wijs de pester(s) ook op de regels van de Kanjertraining en de Gouden regels van de school.

5. Nee?

- Wat is de reden van het negatieve gedrag?
- Ga met de pester(s) in gesprek hoe de situatie op te lossen.

Wat is de reden van het negatieve gedrag? Vaak zullen leerlingen wel wat kunnen noemen. Het is goed om met de pestende leerlingen deze redenen te benoemen en te kijken hoe het op te lossen is.

In overleg met de pester(s) kunnen er oplossingen worden bedacht, omdat de pester(s) het gedrag niet zo bedoeld heeft/hebben. Vaak zal dit het geval zijn. Het is wel van belang om de pester(s) na te laten denken hoe hij het goed gaat maken met de gepeste leerling. Voor dit gesprek kunt u bijlage: Hulpmiddelen bij gesprekken pester(s) en gepeste leerling(en) gebruiken.

Ja?

- Wat is de reden van pesten?

In uiterste gevallen zal de pester(s) voor zichzelf geldige redenen hebben om een leerling te pesten. De pester(s) krijgt dan bedenktijd en krijgt na een dag dezelfde vraag: 'Is het jouw bedoeling?' Wanneer het antwoord ja blijft en de pester(s) zijn gedrag niet aanpast zal er verder overleg nodig zijn.

6. Overleg met de IB'er/directeur.

Wanneer het pesten doorgaat is het goed om eerst een gesprek aan te gaan met de IB'er voor tips. Vervolgens de directeur inlichten, over de al genomen stappen door de leerkracht en het verdere verloop.

U kunt dan als leerkracht steun en tips krijgen van uw IB'er. Ook in de communicatie naar de ouders van de gepeste leerling is het goed om duidelijk te stellen dat de school tegen iedere vorm van pesten is. Dit probleem wordt ook door de directie serieus genomen.

7. Overleg met het team.

Overleg met het team is goed om verschillende redenen. Het team kan nog eens kritische vragen stellen bij de door u als leerkracht genomen stappen tot nu toe. Ook kan het team extra aandacht schenken aan uw leerlingen op het schoolplein. Tevens kan er dan als team consequent gehandeld worden wanneer pesten voorkomt.

8. Opnieuw contact met ouders pester.

Er wordt bewust gekozen om de ouders van de pester(s) gelijktijdig op de hoogte te stellen als de ouders van het kind dat gepest wordt. Ouders kunnen dan ook met het kind in gesprek gaan over het pestgedrag en hun verantwoordelijkheid daarin nemen.

In de vorige stap heeft de leerkracht contact opgenomen met de IB'er/directeur en de teamleden. In dit gesprek heeft de leerkracht steun gekregen van hen. Het is belangrijk dat er ondersteuning is en bijstand door een hogergeplaatst persoon binnen de school. Dit omdat het meer gezag uitstraalt naar de ouders toe en men zich gesteund weet.

Neem opnieuw contact op met de ouders van de pester. Probeer ter plekke telefonisch of door middel van directe afspraak met de ouders te overleggen hoe nu verder te handelen. In contact met de ouders wordt verteld wat het probleem is en wat de bedoeling van hun kind lijkt te zijn. Aan de ouders wordt nadrukkelijk gevraagd of zij de bedoeling van hun kind (ja of nee), ondersteunen.

Reactiemogelijkheid 1 van de ouders:

'Nee, natuurlijk ondersteunen wij dat niet.'

Dan wordt een afspraak gemaakt met de ouders met het doel gezamenlijk tot een oplossing te komen, waarin het gedrag van het kind zich niet meer voordoet.

Reactiemogelijkheid 2 van de ouders:

'Ja, u moest eens weten wat een idiote moeder die jongen heeft waar mijn kind het op heeft gemunt. Ik vind het dus goed wat mijn zoon doet.'

Ouders worden duidelijk gemaakt dat deze manier van reageren niet op prijs wordt gesteld.

Van het gesprek wordt een verslag, getekend voor gezien door de ouders, gemaakt. Dit verslag wordt verstuurd naar de ouders. Correspondentie waaruit het gebrek aan coöperatie van ouders blijkt, zal bij een geschil door een gerechtelijke instantie zwaar

worden gewogen. In het opzicht van eventuele juridische stappen is dossiervorming dan ook van het grootste belang.

Is er geen overleg mogelijk met de ouders van de pester? Ga door naar Alarmfase C.

Alarmfase C

1. 1^e termijn schorsing.

De 1^e termijn schorsing houdt in dat de leerling voor 5 dagen van school gestuurd wordt. Deze schorsingsperiode kan 2 keer verlengd worden. De schorsing houdt niet in dat de leerling geen toetsen mag maken, hiervoor moeten passende maatregelen getroffen worden (te denken valt aan het wel tot school toelaten voor het maken van de toets, maar dan in een apart lokaal).

- Schriftelijk besluit schorsing naar ouders, bestuur schoolvereniging, Inspectie en leerplichtambtenaar.

De ouders van de leerling ontvangen schriftelijk het besluit waarin de schorsing gemotiveerd wordt, met een uitnodiging voor een gesprek (zie brief 1). Een afschrift van het schorsingsbesluit wordt opgestuurd naar het schoolbestuur, de leerplichtambtenaar en de onderwijsinspectie.

Gedurende de schorsing wordt de leerling de toegang tot de school en het schoolterrein ontzegd. Voor zover mogelijk worden er maatregelen getroffen waardoor de voortgang van het leerproces van de leerling gewaarborgd kan worden.

- 2^e gesprek met ouders over de schorsing. Verslag gesprek naar leerplichtambtenaar, bestuur schoolvereniging en de onderwijsinspectie

Op uitnodiging van de directeur vindt een gesprek plaats met de ouders/verzorgers over de schorsing. Bij dit gesprek wordt ook de betrokken leraar uitgenodigd. In dit gesprek wordt het incident en de toekomst besproken en worden ouders gewezen op hun beroeps- en bezwaarmogelijkheden. Ouders/verzorgers wordt gewezen op de mogelijkheid zich tijdens dit gesprek en volgende gesprekken te laten bijstaan door een vertrouwenspersoon.

Tijdens het gesprek dienen nadrukkelijk oplossingsmogelijkheden te worden verkend, waarbij de mogelijkheden en de onmogelijkheden van de opvang van de leerling op de school aan de orde komen.

Van de schorsing en het gesprek met de ouders wordt een verslag gemaakt. Dit verslag wordt door de ouders/verzorgers voor gezien getekend en in het leerlingendossier opgeslagen. Het verslag wordt ter kennisgeving verstuurd aan het bevoegd gezag, de leerplichtambtenaar en de onderwijsinspectie.

Ouders/verzorgers kunnen beroep aantekenen bij de directie van de school. De directie beslist uiterlijk binnen veertien dagen op het beroep.

- Lost dit gesprek niets op? Melding sociaal team De Lingt □ Pedagogische verwaarlozing.

Het afwijzen van adviezen en het niet mee willen denken van ouders aan een positieve oplossing interpreteert de school als een vorm van pedagogische

verwaarlozing. En zal daar melding van doen bij de VIR en bij het Sociaal Wijkteam van de gemeente.

Onder pedagogische verwaarlozing wordt verstaan dat het kind onvoldoende grenzen en structuur krijgt geboden door zijn/haar ouders. Daarom valt pedagogische verwaarlozing onder kindermishandeling. Kindermishandeling leidt per definitie tot psychosociale problemen. Het zijn niet alleen psychische problemen, zoals angsten en depressies waar het kind aan lijdt. Maar ook gedragsproblemen zoals pesten, diefstal en 'zinloos' geweld.

Op school dient er aandacht te zijn voor de persoonsontwikkeling van de leerlingen. Daar hoort bij ontwikkeling van zelfrespect, weerbaarheid, empathie, begrip voor menselijke waardigheid en voor de waarde van democratie. Pesten dient op school niet voor te komen. Op school dient structureel aandacht te worden besteed aan de weerbaarheid van kinderen, zodat zij tegen pestgedrag gewapend zijn.

Daarnaast hebben alle volwassenen de maatschappelijke plicht om hulp op gang te brengen door kindermishandeling te melden. In dit geval: de leerkracht heeft de maatschappelijke plicht om pedagogische verwaarlozing te melden.

2. Overplaatsing.

Als een ernstig incident zich meerdere malen voordoet, of de school handelingsverlegenheid ervaart, kan ondersteuning worden gevraagd aan de Bovenschools Zorgcoördinator. Zij biedt, in het kader van 'Passend Onderwijs' hulp bij het vinden van oplossingen.

- Directie brengt ouders op de hoogte van de ontwikkelingen.

De ouders/verzorgers worden uitgenodigd door de directeur voor een gesprek, samen met de IB-er en de Bovenschools Zorgcoördinator. Wanneer ouders niet mee willen werken informeert de directeur de ouders/verzorgers schriftelijk en met redenen over de genomen besluiten (zie brief 2). De directeur of het bevoegd gezag wijst de ouders/verzorgers op de mogelijkheid van het indienen van een bezwaarschrift.

- Ouders hebben 8 weken om bezwaar te maken.

De ouders kunnen tot zes weken na het besluit van het bevoegd gezag van de school een bezwaarschrift indienen. Het bevoegd gezag is verplicht de ouders/verzorgers te horen over het bezwaarschrift. Ouders/verzorgers wordt gewezen op de mogelijkheid zich in dit gesprek te laten bijstaan door een vertrouwenspersoon.

Het bevoegd gezag neemt een uiteindelijke beslissing binnen vier weken na ontvangst van het bezwaarschrift.

3. Definitieve overplaatsing.

Definitieve overplaatsing is pas mogelijk nadat de directie een andere basisschool of een andere school voor speciaal onderwijs voor de leerling heeft gevonden. Wanneer de school er samen met de Bovenschools Zorgcoördinator er niet uitkomen kan zij hiervoor verdere ondersteuning vragen aan het Samenwerkingsverband.

Het SWV De Eem zoekt, samen met de school, een passende plaats/school voor de leerling. Als de directie gedurende acht weken er alles aan heeft gedaan om de leerling op een andere school geplaatst te krijgen, dan mag worden overgegaan tot definitieve verwijdering.

De ouders/verzorgers worden schriftelijk op de hoogte gesteld van de definitieve verwijdering (zie brief 3).

Hoogste alarmfase (bij doodsb bedreiging)

(Niet denken maar doen!)

1. Bel 112.
2. Breng andere leerlingen in veiligheid.

De kans dat een leerkracht gebruik moet maken van de stappen die horen bij Hoogste Alarmfase zijn erg gering. Maar voor de volledigheid van het pestprotocol is deze fase erbij gevoegd. De Hoogste Alarmfase gaat in werking als er sprake is van directe dreiging met de dood. Hierbij valt te denken aan leerlingen en/of ouders die met wapens op school komen en andere leerlingen, ouders of leerkrachten met de dood bedreigen.

Van groot belang is dat de leerkracht gelijk handelt, maar niet de held gaat uithangen. Hiermee kan de leerkracht zichzelf en de anderen juist in gevaar brengen. Er moet gelijk 112 gebeld worden, omdat de situatie uit de hand kan lopen en de hulpdiensten dan al onderweg zijn. Daarna moet er gekeken worden of de leerlingen in veiligheid gebracht kunnen worden, hierbij is het weer van belang dat de leerkracht niet de held uithangt. Het is beter dat de leerkracht een gedeelte van de leerlingen in veiligheid brengt en bij hen blijft. Dan dat de leerkracht de andere leerlingen ook wil redden en daarbij de in veiligheid gebrachte leerlingen alleen laat.

Geweld en agressie tussen leerlingen onderling komt veel vaker voor dan geweld en agressie van leerlingen tegen onderwijzend en onderwijsondersteunend personeel. Geweld en agressie door ouders tegen onderwijzend en onderwijsondersteunend personeel komt het minst vaak voor, maar als dit gebeurt dan heeft dit veel meer impact op het personeel dan geweld en agressie van leerlingen. Agressie tussen leerlingen onderling vindt vaak plaats op, of zelfs buiten het schoolplein, en veel minder vaak in de klas. Agressie door leerlingen tegen leerkrachten is in de meeste gevallen individueler, het is veel minder vaak groepsgedrag.

Het daadwerkelijk gebruik van geweld met een wapen (pistool, steek- of slagwapen of gebruiksvoorwerpen bijv. stokken) door leerlingen tegen onderwijzend en onderwijsondersteunend personeel komt nauwelijks voor.

Bijlage 1: Onderzoekresultaten

Cijfers:

Wist je dat...

- ... in Nederland 330.000 kinderen iedere week worden gepest!
- ... 27% van alle kinderen op de basisschool zegt dat ze wel eens gepest worden. Dat zijn 6 tot 8 kinderen in elke klas!!
- ... 4% van alle kinderen op de basisschool zelfs meerdere malen per week worden gepest. Dat is in elke klas wel één kind!
- ... er per klas minstens 2 kinderen wekelijks worden gepest.
- ... er op 91% van de basisscholen wordt gepest.
- ... er steeds meer gepest via sms en Internet.
- ... 15% van de kinderen treitert op Internet?
- ... 12% van de kinderen wordt wel eens gepest via internet?

Een op de drie kinderen tussen de 8 en 12 jaar zegt dat hij soms (25 procent) of regelmatig (10 procent) gepest wordt (Zeijl, 2005). Het aantal jongeren dat zegt wel eens gepest te worden ligt lager. In de hoogste klassen van het basisonderwijs en in het voortgezet onderwijs zegt ongeveer een op de tien jongeren gepest te worden. Het aantal jongeren dat gepest wordt, neemt bovendien af naarmate de leeftijd stijgt (Dorsselaer, 2007).

Ruim eenderde van de scholieren pest af en toe zelf. Het percentage leerlingen dat regelmatig, dat wil zeggen: minimaal twee keer per maand, een ander pest, ligt lager: 7 procent van de scholieren in het basisonderwijs en 9 procent van de leerlingen op het voortgezet onderwijs doet dat. Degenen die het meeste pesten zijn 13- en 14-jarigen. Jongens pesten op alle leeftijden vaker dan meisjes (Zeijl, 2005; Dorsselaer, 2007).

Risicofactoren:

Bij het ontstaan van pesten spelen risicofactoren een rol die kunnen liggen in het kind zelf en in de omgeving.

Slachtofferkenmerken

Bij kinderen en jongeren die gepest worden is meestal sprake van een combinatie van bepaalde persoonlijkheidskenmerken met fysieke zwakte. Naast fysieke zwakte kan het ook zijn dat iemand net iets afwijkt van de 'norm', bijvoorbeeld omdat hij stottert of een accent heeft. De slachtoffers zijn in twee groepen te verdelen. De eerste groep bestaat uit passieve, onderdanige slachtoffers. Zij hebben een angstig reactiepatroon dat bij jongens gecombineerd wordt met fysieke zwakte. De tweede groep bestaat uit de zogenaamde provocatieve slachtoffers. Opvallend bij hen is een combinatie van angstige en agressieve reactiepatronen.

Pesten lijkt leeftijd- en seksegebonden. Vooral rond de leeftijd van 10 tot 14 jaar komt pesten veel voor. Jongens lijken vaker slachtoffer of dader van pesten dan meisjes. Zij krijgen bovendien meer te maken met direct fysiek en verbaal pesten. Meisjes zijn eerder het slachtoffer van sociale, relationele en indirecte vormen van pesten zoals uitsluiting en roddelen. Dit verband tussen sekse en vormen van pesten komt echter niet uit elk onderzoek naar voren.

Daderkenmerken

Typische daders hebben over het algemeen een agressief reactiepatroon. Jongens die pesten, combineren dat meestal met fysieke kracht. Daders hebben vaak een positievere houding tegenover geweld dan hun leeftijdsgenoten. Zij kunnen zich vaak slecht inleven in hun slachtoffers en voelen zich nauwelijks verantwoordelijk voor hun daden.

Omgevingskenmerken

Jongens die gepest worden, hebben vaak een erg hechte band met hun moeders. De moeders van meisjes die gepest worden zijn juist eerder vijandig tegenover hun dochter dan overbeschermend.

Pesten kan een imitatie zijn van de agressie die kinderen thuis ervaren. Daarnaast wordt de kans dat kinderen gaan pesten groter als ouders weinig bij hen betrokken zijn, hen afwijzen en verwaarlozen of te weinig toezicht houden. Mogelijk hebben opvoedingskenmerken in de vroege kindertijd meer invloed op pesten dan op latere leeftijd.

De aanwezigheid van een vriendengroep die toekijkt en niet optreedt tegen het pesten, vergroot de kans dat het pesten doorgaat.

De kans op pesten en agressief gedrag is groter op scholen met een groot verloop onder leerkrachten, te weinig duidelijke gedragsregels, gering toezicht en een gebrek aan individuele benadering. Door op school een sfeer te creëren waarin harmonie en respect voor elkaar centraal staan kan het pesten worden omgevormd tot socialer gedrag.

Het zien van agressief gedrag op televisie kan bij sommige kinderen en adolescenten tot agressie leiden, maar de directe invloed van media op pesten is nog niet onderzocht.

Bijlage 2: Veiligheid op school

Op 26 maart 2015, heeft de Tweede Kamer de wet 'sociale veiligheid op school' aangenomen. Scholen zijn nu verplicht om pesten nog beter aan te pakken.

Artikel 4c. Zorgplicht veiligheid op school

1. Het bevoegd gezag draagt zorg voor de veiligheid op school, waarbij het bevoegd gezag in ieder geval:
 - a. beleid met betrekking tot de veiligheid voert,
 - b. de veiligheid van leerlingen op school monitort met een instrument dat een representatief en actueel beeld geeft, en
 - c. er zorg voor draagt dat bij een persoon ten minste de volgende taken zijn belegd:
 - het coördineren van het beleid in het kader van het tegengaan van pesten, en
 - het fungeren als aanspreekpunt in het kader van pesten
2. Onder veiligheid, bedoeld in het eerste lid, wordt verstaan de sociale, psychische en fysieke veiligheid van leerlingen.

Deze wet verplicht, samen met de cao-afspraken, scholen om leerlingen en personeel te beschermen tegen seksuele intimidatie, agressie, geweld en pesten. Pesten kan gezien worden als een verschijningsvorm van fysiek en/of psychisch geweld. Uitgaande van deze interpretatie, zijn scholen verplicht een anti-pestbeleid te voeren, bestaande uit lessen, introductieprogramma, informatieavonden, boeken voor de schoolbibliotheek, pestprotocollen et cetera. Een school kan aansprakelijk worden gesteld voor schade die het gevolg is van pesterijen op school. Bij het aansprakelijk stellen van de school gaat het om 'wanprestatie', zoals dat in juridische termen heet. De school heeft onvoldoende veiligheid geboden aan de gepeste leerling.

Schoolveiligheid

Op een school rust de plicht leerlingen een veilige omgeving te bieden, waarin het risico op zowel geestelijk als lichamelijk letsel –zoveel als redelijkerwijs mogelijk is– dient te worden vermeden. Aan deze verplichting dient invulling te worden gegeven middels een door het Nji goedgekeurd anti-pestprogramma.

Het hanteren van een anti-pestprogramma richt zich enerzijds op het voorkomen van en anderzijds het beschermen tegen onwenselijk gedrag van andere leerlingen of van medewerkers.

Wat kunnen ouders ondernemen tegen pesten?

In geval van pesten kunnen betrokkenen naar justitie stappen.

Civielrechtelijk

Bij duidelijk waarneembaar letsel (ouders dienen bewijslast te noteren) kan aangifte worden gedaan bij de politie. Als er schade is opgelopen aan lichaam, kleding, fiets e.d., dan kunnen de ouders van de pester hierop aangesproken worden. Zij dienen deze schade te vergoeden.

Kort geding tegen ouders pester

De ouder van het gepeste kind (jonger dan 14 jaar) kan op grond van een onrechtmatige daad tegen de ouder(s) van de pester(s) een kort geding aanspannen. Het doel hiervan is dat de rechter gebiedt de ouders/verzorgers van de pester(s) (erop toe te zien) dat het pestgedrag van de aan hun zorgen toevertrouwde minderjarige stopt.

De actie wordt voorafgegaan door een gesprek van de ouder van de gepeste met de ouders van de pester(s). De ouder van het gepeste kind neemt hierbij het initiatief. De ouder(s) van de pester(s) moeten op z'n minst geïnformeerd zijn over het gedrag/de daden van hun kind(eren).

Kort geding tegen pester

In situaties waar de gedragingen/daden van pester(s) tussen de 14-16 jaar betreft die zich buiten het gezichtsveld van de ouders voltrekken, kunnen de ouders van de gepeste een kort geding aanspannen tegen de pester(s). De pester is nu zelf toerekenbaar.

Kort geding tegen school

De ouder van de gepeste leerling kan de school aansprakelijk stellen voor de geleden materiële en immateriële schade als gevolg van het pesten, zoals therapeutische begeleiding en dergelijke. Hierbij moet de eisende partij - de ouder - voldoende kunnen aantonen dat de school ten aanzien van de aan haar toevertrouwde leerling in gebreke gebleven is.

Als een klacht door de klachtencommissie gegrond is verklaard maar de school hiermee in de praktijk niets doet, kan de ouder een civielrechtelijke procedure tegen de school aanspannen.

Vormen van pesten zoals stalking (artikel 285b), mishandeling (artikel 300) en afpersing (artikel 317) zijn in principe op grond van het Wetboek van Strafvordering te vervolgen. Maar of dit bij jeugdige daders ook mogelijk is, is nog zeer de vraag, aangezien het jeugdstrafrecht een mengeling is van straffen en opvoeden.

Bijlage 3: Kenmerken pestkop en gepeste

Kenmerken van de pestkop:

Hoewel wij niet zomaar iemand een etiket van 'Pestkop' kunnen opplakken op basis van een of meer van de volgende kenmerken en kinderen natuurlijk onderling verschillen, is toch in de praktijksituatie gebleken, dat bij kinderen die pesten, vaak een of meer van de volgende kenmerken opvallen:

- staat vrij positief tegenover geweld, agressie, en het gebruik van stoere taal.
- imiteert graag agressief gedrag
- is vlugger agressief, gebruikt meer geweld
- lijkt assertief: zegt spontaan wat hij denkt of voelt. Komt uit voor zijn mening.
- is vrij impulsief
- heeft de neiging anderen te overroepen of te domineren om controle te houden, maar is misschien minder zeker dan het lijkt.
- wil het middelpunt zijn en is vlug jaloers.
- is meestal fysiek sterker of omringd door sterke vrienden die zijn gezag respecteren.
- heeft moeite met regels, grenzen, en eigen of door andere opgelegde regels.
- schat situaties verkeerd in.
- schat de gevolgen van zijn gedrag verkeerd in.
- heeft het moeilijk met stress of spanning, die van buitenaf wordt opgelegd (proefwerken, agressie van ouders, etc.)
- lijdt vaak aan een negatieve faalangst.
- voelt zich vaak onveilig en heeft behoefte aan een zondebok.
- is niet noodzakelijk dommer of slimmer dan de rest.
- geniet respect uit angst en niet uit waardering
- heeft een zwak inlevingsvermogen, is vooral met zichzelf bezig en houdt geen rekening met anderen.

Kenmerken van de gepeste:

Hoewel wij niet zomaar iemand een etiket van 'Gepeste' kunnen opplakken op basis van een of meer van de volgende kenmerken, en kinderen natuurlijk onderling verschillen, is toch in de praktijksituatie gebleken dat bij kinderen die gepest worden, vaak een of meer van de volgende kenmerken opvallen:

- houdt niet van geweld en agressief of onbeschoft taalgebruik.
- weet niet hoe hij met agressie van anderen om moet gaan.
- is meestal fysiek zwakker.
- is eerder in zichzelf gekeerd.
- is geneigd zich onderdanig of gedienschtig te gedragen.
- is onzeker in zijn sociale contacten.
- durft niet op te komen voor zichzelf.
- heeft vaak een lage dunk van zichzelf en gelooft uiteindelijk, dat hij het verdient om gepest te worden.
- voelt zich vaker eenzaam dan andere kinderen.
- voelt niet goed aan, welke regels of normen er binnen de groep gelden.

- reageert niet op de gepaste manier op druk: begint te huilen, of gedraagt zich slaafs, gaat klikken of vleien, probeert zich vrij te kopen met snoep of geld, probeert de pestkoppen na te bootsen, maar faalt daarin.

Bijlage 4: Signalen die wijzen op pestgedrag

Vaak kunnen door middel van een goede observatie al bepaalde signalen van pestgedrag worden opgevangen. Door het goed observeren van kinderen in verschillende onderwijssituaties en spelsituaties kunnen pestsituaties al in een vroeg stadium worden gesignaleerd en kan op gepaste wijze worden ingegrepen.

Signalen bij de gepeste:

- Het kind heeft blauwe plekken, of schrammen, gescheurde kleren, beschadigde boeken, en 'verliest' sportkleren en eigendommen. Let zeer op, als het kind normaliter niet slordig is. Ook als het niet weet hoe de signalen er gekomen zijn, of excuses zoekt, is er vaak meer aan de hand.
- Het kind maakt zich het liefst onzichtbaar. Zelfs zonder zichtbare aanleiding gedraagt het zich als een geslagen hondje. Het is vaak verdrietig of neerslachtig, of heeft onverwachte stemmingswisselingen met driftbuien.
- In sommige gevallen is het onhandelbaar, agressief en overspannen.
- Het staat dikwijls alleen op de speelplaats; er komen geen vriendjes thuis om te spelen en het wordt niet uitgenodigd om te komen spelen, of te komen op feestjes en logeerpartijen.
- Het kind zoekt het veilige gezelschap van de leerkracht of de leider.
- Als de groepjes worden gekozen, wordt het kind als laatste gekozen, of het blijft over.
- De schoolresultaten worden opeens veel slechter.
- Het kind is vaak afwezig, letterlijk of figuurlijk. Het vlucht weg in de fantasie en zorgt ervoor dat het zo nipt mogelijk op tijd op school komt, en is meteen na de bel weer weg. Op zondagavond of voor het kind naar een club moet, is het bijzonder gestresst, en zoekt redenen om niet naar school of naar de club te moeten.

Signalen bij de pestkop:

- Het kind heeft blauwe plekken of schrammen en besmeurde of gescheurde kleren van de slachtoffers, die zich hebben verdedigd.
- Zijn vriendjes zijn volgzame meelopers, die wachten op instructies van de pestkop.
- Het kind vindt het moeilijk om samen te spelen of samen te werken, omdat het altijd de baas wil zijn.
- Het verdraagt het slecht om afhankelijk te zijn van het toeval, of van de bekwaamheid of onbekwaamheid van anderen.
- Het kind verdraagt geen kritiek en wordt boos als zijn positieve beeld van zichzelf ter discussie wordt gesteld, al is het ook maar door een grapje.
- Zijn vriendjes zijn gelijkgezinden. Ze spreken vaak negatief of kleinerend over bepaalde kinderen. Wie niet bij de groep hoort, is een zwakkeling of zelfs een vijand. Ze kiezen agressieve idolen uit sport, muziek of film.
- De pestkop is regelmatig brutaal tegenover een zwakker gezinslid. Dit kan ook een ouder zijn.
- De pestkop kan zich moeilijk inleven in gevoelens van anderen en heeft weinig of geen schuldgevoelens.
- Het kind kan moeilijk grenzen aanvaarden die door anderen worden opgelegd en verdraagt geen kritiek

- Je krijgt de indruk, dat het kind een dubbelleven leidt: thuis of tegenover de leraar is het volgbaar en braaf, maar je hoort klachten over het kind in onbewaakte momenten.

Signaleren van pesten in de klas

Pesten in een klas is vaak moeilijk te signaleren. Een kind dat wordt gepest, durft dit vaak niet te melden bij de leerkracht. Daar maakt het zich namelijk extra kwetsbaar mee en dan wordt het nog meer gepest. Het pesten gebeurt veelal stiekem en onopvallend, in een hoekje van het schoolplein of in de klas buiten zicht of gehoorafstand van de leerkracht. Pester(s) zijn er heel bedreven in om het pestgedrag voor de leerkracht verborgen te houden. Het signaleren van pesten vraagt dus veel oplettendheid van een leerkracht en van ouders.

De directe manieren van pesten zijn nog relatief makkelijk te observeren en ontdekken.

Voorbeelden van directe manier van pesten zijn:

- Uitschelden, zogenaamd leuke opmerkingen maken, commentaar hebben op kleding, soort tas, fiets.
- Een kind een bijnaam geven en die steeds gebruiken en het niet meer bij de eigen naam noemen (zoals 'hé schele', 'bolle').
- Fysieke agressie: pesterig steeds in de rug duwen, tegen het been schoppen, opzij duwen bij de kapstok of in een gymles, propjes gooien.

Voorbeelden van minder openlijke manier van pesten zijn:

- Briefjes doorgeven, fluisteren en lachen over een kind, roddelen.
- Isoleren, negeren of buitensluiten, niet tegen een kind praten, niet groeten, niet mee laten doen, altijd als laatste kiezen wanneer er groepjes moeten worden gevormd, aangeven niet met dit kind te willen samenwerken.
- Negatief gedrag, roddelen en vervelende opmerkingen via Social Media.

De leerlingen die pesten zijn vaak zelf leerlingen met problemen of kinderen die zelf ooit zijn gepest. Rondom zo'n pester – in elke groep vind je er wel één of twee – zit een groepje kinderen die meedoet met pesten uit angst om zelf door dit kind gepest te worden. 'Ik heb hem gepest omdat ik bang ben dat ze mij anders gaan pesten' is een opmerking die je regelmatig kunt horen wanneer het over pesten gaat. Dan is er nog een zwijgende groep. Die signaleert het pesten, doet niet zelf mee, maar onderneemt ook niets om het gepeste kind te helpen ('ik bemoei me er niet mee'). En er zijn ook wel kinderen die opkomen voor het gepeste kind. Zij maken melding van het pesten bij de leerkracht en helpen het kind. Ze betrekken het kind bij het spel en groeten het juist wel. Het helpt wanneer een slachtoffer van pestgedrag dergelijke bescherming heeft van medeleerlingen. Daarnaast is het belangrijk dat de school een actief en alert pestbeleid heeft en de leerkracht alert is op de signalen van pestgedrag.

Slachtoffers van pestgedrag vallen vaak buiten de groep om hun uiterlijk, kleding of gewoontes. Ook worden kinderen die leer- of spraakproblemen (stotteren) hebben gemakkelijk slachtoffer van pesten. Toch zijn er ook kinderen met dergelijke problemen die helemaal nooit worden gepest. Onzekere kinderen of kinderen met

een negatief zelfbeeld zijn vooral potentiële slachtoffers. Kinderen die niet snel gepest zullen worden, zijn de kinderen met ongeveer de kenmerken van populaire kinderen in een groep. Deze kenmerken zijn een goed zelfvertrouwen, een sterke eigen identiteit en een goede communicatie.

Signalen waaraan een leerkracht of ouder kan zien dat een kind mogelijk slachtoffer is van pesten zijn stil, teruggetrokken gedrag en een minder opgewekte tot zelfs gedeprimeerde stemming. Het kan een signaal zijn wanneer een kind niet meer naar school wil of durft, of het vermijdt op het schoolplein te moeten wachten. Of het heeft buikpijn of andere somatische klachten in verband met naar school gaan. In een groep wordt het kind genegeerd en nooit ergens bij betrokken, tenzij de leerkracht ingrijpt. Ook wordt het niet gegroet door andere kinderen.

Bijlage 5: Verschil plagen en pesten

Pesten is een wezenlijk groot probleem. Pestgedrag vind je bij kinderen van alle leeftijden. In alle bevolkingengroepen. Het is belangrijk oog te hebben voor het onderscheid tussen pesten en plagen.

a. plagen is vaak een incidenteel, onbezonnen en spontaan negatief gedrag. Met andere woorden, het is eerder onschuldige eenmalige activiteit waarbij humor een rol kan spelen. Het herhaaldelijk en langdurig karakter ontbreekt hier. Het plagen speelt zich af tussen twee (kinderen of groepen) min of meer gelijken.

b. wanneer een leerling echter gepest wordt, betekent dit dat hij continu het slachtoffer is van pesterijen. Wat hij ook doet, het is nooit goed. Het pesten speelt ook niet tussen twee gelijken, maar de onmacht van het slachtoffer staat tegenover de almacht van de pester. Typerend voor pesten is dat het slachtoffer weinig mogelijkheden heeft zich te verweren.

Pesten kent duidelijk andere kenmerken dan plagen. Uit een plaagsituatie kan echter heel gemakkelijk een pestsituatie voortvloeien.

Een duidelijk overzicht van kenmerken van plagen en pesten, en de gevolgen van dit gedrag vormt een basis voor het signaleren van pestgedrag:

Plagen	Gevolgen	Pesten	Gevolgen
Is onschuldig, en gebeurt onbezonnen en spontaan. Gaat soms gepaard met humor.	Schaafwond of korte dagelijkse pijn (hoort bij het spel). Wordt soms ook als prettig ervaren. ('Plagen is kusjes vragen')	Gebeurt berekend (men weet meestal vooraf goed, wie, hoe en wanneer men gaat pesten). Men wil bewust iemand kwetsen of kleineren.	Indien niet tijdig wordt ingegrepen, kunnen de gevolgen (zowel lichamelijk als psychisch) heel pijnlijk en ingewikkeld zijn en ook lang naslepen.
Is van korte duur, of gebeurt slechts tijdelijk.	De vroegere relaties worden vlug weer hersteld. De ruzie of het conflict wordt spoedig bijgelegd.	Is duurzaam: het gebeurt herhaaldelijk, systematisch en langdurig (stopt niet vanzelf en na kort tijd).	Het is niet gemakkelijk om tot betere relaties te komen. Het herstel verloopt heel moeizaam.
Speelt zich af tussen 'gelijken'. ('Twee honden vechten om een hetzelfde been.')	Men blijft opgenomen in de groep.	Ongelijke strijd. De onmachtsgevoelens van de gepeste staan tegenover de	Isolement en grote eenzaamheid bij het gekwetste

		machtsgevoelens van de pestkop.	kind. Aan de basisbehoefte om 'Bij de groep te horen' wordt niet voldaan.
Is meestal te verdagen, of zelfs leuk maar kan ook kwetsend of agressief zijn.	De groep lijdt er niet echt onder.	De pestkop heeft geen positieve bedoelingen en wil pijn doen, vernielen of kweten.	De groep lijdt onder een dreigend en onveilig klimaat. Iedereen is angstig, en men wantrouwt elkaar. Er is daardoor weinig openheid en spontaniteit. Er zijn weinig of geen echte vrienden binnen de groep.
Meestal een tegen een.		Meestal een groep (pestkop en meelopers) tegenover een geïsoleerd slachtoffer.	
Wie plaagt, ligt niet vast. De tegenpartijen wisselen keer op keer.		Er bestaat een neiging tot een vaste structuur. De pestkoppen zijn meestal dezelfde, net zoals de slachtoffers.	

Bijlage 6: Hulpmiddelen bij gesprekken pester(s) en gepeste leerling(en)

Leidraad voor een gesprek met de gepeste leerling:

Feiten

- Klopt het dat je gepest wordt? (h)erkenning van het probleem
- Door wie word je gepest? (doorvragen: zijn er nog meer?)
- Waar word je gepest? (doorvragen: zijn er nog meer plekken?)
- Hoe vaak word je gepest?
- Hoe lang speelt het pesten al?
- Weten je ouders of andere personen dat je gepest wordt?
- Wat heb je zelf tot nu toe aan het pesten proberen te doen?
- Zijn er kinderen die jou wel eens proberen te helpen?
- Wat wil je dat er nu gebeurt; wat wil je bereiken?

- Bespreek samen met de leerling wat hij/zij kan doen tegen het pesten en bekijk waar de leerling aan wil werken om de situatie te verbeteren. Let daarbij op de volgende aspecten:
 - Hoe communiceert de leerling met anderen?
 - Welke lichaamstaal speelt een rol?
 - Hoe gaat de leerling om met zijn gevoelens en hoe maakt hij deze kenbaar aan anderen?
 - Heeft de leerling genoeg vaardigheden om weerbaarder gedrag te tonen naar de pester?

Gepeste jongeren lopen vaak rond met het gevoel dat er iets mis is met ze. Daardoor hebben ze moeite om voor zichzelf op te komen. Ergens is er iets in zichzelf dat de pester gelijk geeft. Besteed hier aandacht aan want niemand kan een ander klein maken zonder diens toestemming.

Leidraad voor een gesprek met een leerling die pest:

Het doel van dit gesprek is drieledig:

- De leerling confronteren met zijn gedrag en de pijnlijke gevolgen hiervan
- Achterliggende oorzaken boven tafel proberen te krijgen
- Het schetsen van de stappen die volgen wanneer het pestgedrag niet stopt

Confronteren

Confronteren en kritiek geven is niet hetzelfde.

Confronteren is:

- probleemgericht en richt zich op gedrag wat waar te nemen is. Zodra we interpretaties gaan geven aan gedrag, wordt het persoonsgericht, bijvoorbeeld: je hebt cola in de tas van Piet laten lopen. Dat doe je zeker omdat je graag de lolligste bent! Zodra we gaan interpreteren reageren we een gevoel van frustratie op die ander af en zijn we gestopt met confronteren en begonnen met kritiseren.

- relatiegericht. Je bent heel duidelijk op de inhoud, in wat je wilt en niet wilt maar met behoud van de relatie, bijvoorbeeld. Ik vind dat je heel erg gemeen doet tegen haar en ik wil dat je daarmee ophoudt. Zeg nooit: Je bent heel gemeen. Je wilt duidelijk verder met de jongere. Kritiek op de persoon voelt als een beschuldiging/afwijzing. Eigenlijk zeg je daarmee dat de pester een waardeloos mens is.
- specifiek blijven. Je benoemt de situatie waar het over gaat en vermijdt woorden als altijd, vaak en meestal. Kritiek wordt vaak algemeen.
- veranderingsgericht. Je stelt zaken vast en gaat vervolgens inventariseren hoe het anders kan.

Achterliggende oorzaken

Nadat het probleem benoemd is, richt jij je op het waarom? Hoe komt het dat je dit gedrag nodig hebt? Wat levert het jou op? Wat reageer je af op die ander? Etc.

Maak duidelijk dat er een tekort aan empathisch vermogen zichtbaar wordt in dit gedrag. Wat ga je daaraan doen?

Bied zo nodig hulp aan van de counselor (op vrijwillige basis)

Het pestgedrag moet stoppen

Wees duidelijk over de stappen die volgen, wanneer het pestgedrag niet stopt.

Vragenlijst Pesten

Naam:
Datum:

Groep:

Vul de onderstaande vragen eerlijk in:

o Wie vind jij de leukste klasgenoot/klasgenoten en waarom?

.....

.....

o Wie vind je het minst leuk in de klas en waarom?

.....

.....

o Wie is volgens jou de meest populaire klasgenoot?

.....

o Wie wordt/worden weleens gepest? Waarom gebeurt dat volgens jou?

.....

.....

o Wie heb jij weleens gepest en waarom?

.....

.....

o Welke klasgenoot draagt volgens jou vaak de rode pet?

.....

o Welke klasgenoot draagt volgens jou vaak de zwarte pet?

.....

o Wat doe jij als je ziet dat iemand wordt gepest?

Stop plagen, wees een Kanjer!

**Wat je pest
ben je zelf**

Naam:

Datum:

Groep:

Vul de onderstaande vragen eerlijk in:

Wat gebeurde er precies?

Waar gebeurde het?

Wie waren erbij betrokken?

Wat heb ik gedaan? Welke pet past hierbij?

Waarom deed ik dat?

Wat zou ik graag willen?

Hoe kan ik een kanjer (Tijger) zijn?

Bijlage 7: Brieven aan ouders geschorste leerling

Brief 1: Brief aan ouders betreffende schorsing

Indien u een leerling schorst, moet u de ouders/verzorgers van de leerling schriftelijk en gemotiveerd op de hoogte stellen. Hiervoor kunt u deze voorbeeldbrief gebruiken.

Aan de ouders/verzorgers van
Plaats, datum
Geachte ouders/verzorgers,

In navolging op het gesprek dat wij met u hebben gevoerd op ... en na overleg met de groepsleerkracht dhr./mw.....delen wij u hierbij mede dat uw *zoon/ dochter*.....met ingang van tot uiterlijk.....is geschorst. Gedurende deze schorsing ontzeggen wij... de toegang tot de school.

De reden(en) die ten grondslag liggen aan deze schorsing zijn:.....

De genomen maatregelen met het oog op de schorsing zijn: . (denk aan het meegeven huiswerkopdrachten etc .).

Hoogachtend,
Namens het Bestuur van (naam van de school)
(naam directeur + functie)

In afschrift aan:
Schoolbestuur
Leerplichtambtenaar
Onderwijsinspectie

Brief 2: Brief aan ouders over voornemen verwijdering
Deze voorbeeldbrief kunt u gebruiken bij de schriftelijke en gemotiveerde mededeling aan de ouders/verzorgers over het voornemen hun kind van school te verwijderen.

Aan de ouders/verzorgers van.....
Plaats, datum

Geachte ouders/verzorgers,

In navolging op het gesprek dat wij met u hebben gevoerd open na overleg met de groepsleerkracht dhr./mwdelen wij u hierbij mede dat uw zoon/dochter... met ingang van(rekening houdend met 8 weken termijn) op grond van artikel 40 van de Wet op het *Primair Onderwijs/ Wet op de Expertisecentra* zal worden verwijderd van school.

In de komende acht weken zullen wij uitvoering geven aan de verplichting zoals opgenomen in artikel 40 van de *Wet op het Primair Onderwijs Wet op de Expertisecentra*, inhoudende dat wij op zoek zullen gaan naar een andere school die bereid is uw *zoon/dochter* toe te laten. Mochten wij hier binnen 8 weken niet in slagen dan zullen wij overgaan tot definitieve verwijdering.

Voorafgaande aan deze definitieve verwijdering zullen wij uw *zoon/dochter* met *onmiddellijke ingang/met ingang* van..... tijdelijk verwijderen. Tijdens deze tijdelijke verwijdering ontzeggen wij uw *zoon/dochter* de toegang tot de school.

De reden(-en) die ten grondslag liggen aan deze verwijdering zijn:.....

De genomen maatregelen met het oog op de verwijdering zijn: (denk aan het meegeven huiswerkopdrachten etc .).

Tegen dit besluit kunt u op grond van *artikel 63 lid 3 van de Wet op het Primair onderwijs artikel 61 lid 3 van de Wet op de Expertisecentra* binnen zes weken na ontvangst van dit besluit schriftelijk bezwaar maken. U kunt dit bezwaar richten aan Alvorens het Bevoegd Gezag een besluit neemt aangaande uw bezwaar zult u worden gehoord. Het Bevoegd Gezag beslist binnen 4 weken na ontvangst van uw bezwaren.

Hoogachtend,
Namens het Bevoegd Gezag (naam)
(naam directeur + functie)

In afschrift aan:
Schoolbestuur
Leerplichtambtenaar
Onderwijsinspectie

Brief 3: aan ouders over definitieve verwijdering
Deze voorbeeldbrief kunt u gebruiken wanneer u de ouders/verzorgers meedeelt dat hun kind definitief wordt verwijderd.

Aan de ouders/verzorgers van.....
Plaats, datum
Geachte ouders/verzorgers,

In navolging op het gesprek dat wij met u hebben gevoerd op en na overleg met de groepsleerkracht dhr./mw en onze brief d.d (datum brief voornemen tot verwijdering) delen wij u hierbij mede dat uw zoon/dochter met ingang van op grond van artikel 40 van de Wet op het *Primair Onderwijs/ Wet op de Expertisecentra* definitief zal worden verwijderd van school.

In afgelopen acht weken hebben wij op grond van de verplichting zoals opgenomen in artikel 40 van de *Wet op het Primair Onderwijs/ Wet op de Expertisecentra*, gezocht naar een andere school voor uw *zoon/dochter*. Wij zijn er echter niet in geslaagd om een andere school bereid te vinden uw *zoon/dochter* toe te laten. (*Toelichting op gepleegde inspanningen, reden van niet toelaten*).

De reden(-en) die ten grondslag liggen aan deze definitieve verwijdering zijn:.....

De genomen maatregelen met het oog op de verwijdering zijn: .(denk aan het meegeven huiswerkopdrachten etc .).

Tegen dit besluit kunt u op grond van *artikel 63 lid 3 van de Wet op het Primair Onderwijs artikel 61 lid 3 van de Wet op de Expertisecentra* binnen zes weken na ontvangst van dit besluit schriftelijk bezwaar maken. U kunt dit bezwaar richten aan Alvorens het Bevoegd Gezag een besluit neemt aangaande uw bezwaar zult u worden gehoord. Het Bevoegd Gezag beslist binnen 4 weken na ontvangst van uw bezwaren.

Hoogachtend,
Namens het Bevoegd Gezag (Naam)
(naam directeur + functie)

In afschrift aan:
Bevoegd Gezag
Leerplichtambtenaar
Onderwijsinspectie

Literatuur

Boeken:

- Handleiding Kanjertrainingen, Conflictbeheersing.
- Kanjerboek voor ouders en leerkrachten. (2^e druk oktober 2007)
- Bil, M. de, Bil, P.de (2007). *Praktijkgerichte ontwikkelingspsychologie. Van wieg tot hangplek: de ontwikkeling van 0- 18-jarigen*. Soest: Nelissen. Pagina 167-169.
- Delfos, Martine F. (2008). *Verschil mag er zijn*. Amsterdam: Bert Bakker.
- Uit Roos, S. de, (1998) *Preventie in sociaal-pedagogische hulpverlening; toepassingen en achtergronden*. Bussum: Coutinho

Tijdschriften:

- *Pedagogiek in Praktijk*, april 2003
- 'Pestprotocol, een voorbeeld', *Eduforce*, blz. 7-14
- Schoolgids, PCBS 'De Ark',

Internet:

Kanjertraining

- http://www.kanjertraining.nl/index.php?option=com_content&task=view&id=22&Itemid=46

CNV Onderwijs

- <http://www.cnvo.nl/fileadmin/bestanden/ocnv/downloads/Protocolschorsing.pdf>

Stop kindermishandeling

- http://www.stopkindermishandeling.nl/stopkindermishandeling/stop_img/documentatie/Manifest.doc

Research voor Beleid

- <http://www.research.nl/index.cfm/27,2236,124,90,html>

Nederlands Jeugdinstituut

- www.nji.nl

www.kidstegengeweld.nl

<http://www.rehobothschool-katwijk.nl/achtergronden/pesten.htm>

http://kinderen.moed.nl/pesten/informatie_over_pesten/

www.dearkbunschoten.nl

<http://www.schoolenveiligheid.nl/aps/School+en+Veiligheid/agressie+geweld+en+pesten/Pesten/>

<http://www.pestweb.nl/NR/rdonlyres/80C22EDF-B175-48D8-A49B350628C1DD7E/0/pestprotocolDonBosco.doc>

Aanbevolen literatuur:

Boeken:

- Steerneman, P. (1999). *Aangrijpende belevenissen van kinderen Angsten, pesten, dood, scheiden en misbruik*. Apeldoorn: Garant. Pagina 29-38.
- Meer, van der B. KPC 1980, KPC 1992 "Treiteren op school" D.Olweus College Uitgevers 1992 "Gedrags- en Werkhoudingsproblemen & Zorgverbreding" H.Janssens, SON Eindhoven 1996
- Ploeg, van der J.D.(2005) *Gedragsproblemen; Ontwikkelingen en risico's*. Rotterdam: Lemniscaat b.v.

Internet:

Voor tips en informatie over pesten

www.pestweb.nl

www.pesten.net

Weerbaarheid

www.weerbaar.nu

Digitaal pesten

www.weetwatjetyp.nl

Testen

Klasgenotentest

Deze test kan afgenomen worden in de klas. Onderzocht wordt: 'Wat voor soort klasgenoot ben jij?' Als je alle vragen hebt ingevuld wordt er een conclusie getrokken en advies gegeven in hoe je het beste om kunt gaan met je klasgenoten.

www.pestweb.nl

<http://www.zevenbladverbond.nl/klasgenoten/>

Pesttest

Instrumenten om pesten te signaleren zijn er nauwelijks. De Pesttest laat kinderen zelf aangeven waar en wanneer er gepest wordt. Met de eerste vraag wordt bepaald of het kind gepest wordt, zelf pest of behoort bij de zwijgende middengroep. Voor elke groep zijn afzonderlijke vragen in de test opgenomen. De Pesttest is een instrument dat leerkrachten alert kan maken op pesten. Het is echter niet bekend of deze test een betrouwbaar beeld oplevert van het pestgedrag van leerlingen.

<http://www.nji.nl/smartsite.dws?id=109714&toon=detail&recordnr=567&setembed=>